

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

«УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Студента 2 курсу магістратури
денної форми навчання
спеціальності 076 «Підприємництво,
торгівля та біржова діяльність»
освітньо-наукової програми
«Підприємництво та біржова діяльність»
Сінельнікова Івана Євгенійовича

Наукова керівниця:
к.е.н., доцент Кот Людмила Леонідівна

Засвідчую, що в цій дипломній
роботі немає запозичень із праць
інших авторів без відповідних посилань
Студент _____
(підпис)

Робота допущена до захисту в ЕК рішенням кафедри екологічного
менеджменту та підприємництва від «__» _____ 2022 р., протокол №__.

Завідувачка кафедри екологічного
менеджменту та підприємництва,
докторка економічних наук, професорка
Купалова Галина Іванівна _____
(підпис)

АНОТАЦІЯ
на кваліфікаційну роботу на тему
«Управління ефективністю підприємницької діяльності»
студента 2 курсу магістратури очної форми навчання
спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
освітньо-професійної програми «Підприємництво та біржова діяльність»
кафедри екологічного менеджменту та підприємництва
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Сінельнікова Івана Євгенійовича

У сучасних умовах радикальні зміни в управлінні економічними процесами, які спричинені розвитком ринкових відносин, призвели до необхідності удосконалення концепції забезпечення ефективної підприємницької діяльності і управління нею. Процес виробництва з економічної точки зору є трансформацією його чинників у кінцеву продукцію. Підсумком цієї трансформації є результат, що виражається у кількості продукції. Але мета підприємства не обмежується тільки цим, його головне завдання і умова функціонування – максимально високий, тобто ефективний, рівень використання ресурсів у процесі виробництва продукції. Нові концептуальні підходи до підвищення ефективності діяльності повинні розглядатися з точки зору ефективності управління нею на всіх етапах виробництва, що передбачає формування фундаментальної наукової бази дослідження особливостей управління цими процесами.

Метою роботи є поглиблення теоретичних знань, розробка методичних та організаційно-практичних рекомендацій щодо впровадження систем управління ефективністю на підприємствах задля забезпечення захисту їх діяльності, зміцнення конкурентних позицій та розширення доступу на міжнародні ринки збуту.

Ключові слова: управління; ефективність; діяльність підприємства; підхід; забезпечення; структурна схема; підрозділ; цілі; системи; методи; невизначені ризики.

ANNOTATION
for qualifying work on the topic
"Business Performance Management"
2nd year full-time master's student
specialty 076 "Business, trade and exchange activities"
educational and professional program "Business and exchange activities"
Department of Environmental Management and Entrepreneurship
Taras Shevchenko National University of Kyiv
Sinelnikov Ivan Yevgenievich

In modern conditions, radical changes in the management of economic processes, which are caused by the development of market relations, have led to the need to improve the concept of ensuring the effective operation of enterprises and its management. The process of production from an economic point of view is the transformation of its factors into the final product. The result of this transformation is the result, which is expressed in the number of products. But the purpose of the enterprise is not limited to this, its main task and condition of operation - the highest, that is effective, level of use of resources in the production process. New conceptual approaches to improving the efficiency of activities should be considered in terms of the effectiveness of its management at all stages of production, which involves the formation of a fundamental scientific basis for the study of the peculiarities of the management of these processes.

The aim of the work is to deepen theoretical knowledge, develop methodological and organizational and practical recommendations for the implementation of performance management systems in enterprises to protect their activities, strengthen competitive positions and expand access to international markets.

Keywords: management; efficiency; activity; enterprise approach; software; block diagram; unit goals; systems; methods; uncertain risks.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	8
1.1. Поняття, види та форми прояву ефективності як економічної категорії	8
1.2. Методичні підходи до визначення ефективності підприємницької діяльності	15
1.3. Фактори підвищення ефективності підприємницької діяльності.....	21
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ТА АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «Аірконд».....	27
2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Аірконд».....	27
2.2. Аналіз системи показників ефективності діяльності ТОВ «Аірконд».....	37
2.3. Оцінка рівня ефективності діяльності ТОВ «Аірконд».....	43
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «Аірконд».....	53
3.1. Впровадження інноваційних інформаційних технологій для мінімізації витрат ТОВ «Аірконд».....	53
3.2. Обґрунтування економічної ефективності запропонованих заходів та їх впливу на результати діяльності підприємства.....	61
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	74
ДОДАТКИ.....	78

ВСТУП

Актуальність дослідження. В сучасних умовах життя, коли Україна інтегрується до міжнародного господарського комплексу, зважаючи на існуючі інтенсивні та мінливі процеси, виникає велика кількість питань та завдань, вирішення яких потребує нових методів і підходів до управління ефективністю діяльності підприємства. Зараз, коли стрімко розвиваються ринкові відносини, економічна діяльність підприємства, яка повинна бути конкурентоспроможною і забезпечена цим стійкістю своїх позицій, в значній мірі залежить від сучасного та правильного управління ефективністю їх діяльності. Управління ефективністю підприємницької діяльності розглядається як система, яка складається з елементів, а досягнення успішних результатів можливо за умов скоординованих дій та підходів до її складових, чітко та правильно обраних методів управління, програми мотивацій, механізмів управління ефективністю підприємницької діяльності. Слід зазначити, що управління ефективністю діяльності в момент кризи, коли перед багатьма підприємствами країни постала задача виживання, виконує найважливішу функцію, тому що визначає форму відносин із зовнішніми факторами, формує методологію його системи і реалізує власне процес управління. Таким чином, правильне управління ефективністю підприємницької діяльності, особливо у сучасних нестійких умовах, набуває все більшої актуальності і потребує вивчення. Проблеми управління ефективністю підприємницької діяльності вивчаються багатьма вітчизняними та зарубіжними діячами. Серед наукових робіт, у яких розглядаються та досліджуються теоретико методичні підходи до управління ефективністю підприємницької діяльності, варто виокремити дослідження таких науковців, як: Р. Беннет, Н. Гавалова, А. Головенко, З. Коваль, В. Пастухова, Т. Пітерс, О. Полінський, О. Рац, І. Лепа, І. Маркіна, Г. Осовська, М. Панов.

Метою дослідження є вивчення методичних підходів та засобів до управління ефективністю підприємства, розробка, використання та

обґрунтування заходів щодо підвищення ефективності діяльності ТОВ «Аірконд».

Завданнями дослідження визначено наступні:

- розкрити значення та сутність управління ефективністю у підприємстві;
- вивчити методичні підходи до визначення ефективності підприємницької діяльності;
- дослідити фактори підвищення ефективності підприємницької діяльності;
- надати організаційно-економічну характеристику ТОВ «Аірконд»;
- проаналізувати систему показників ефективності діяльності ТОВ «Аірконд»;
- провести оцінку рівня ефективності діяльності ТОВ «Аірконд»;
- запропонувати шляхи удосконалення та заходи щодо зменшення витрат ТОВ «Аірконд»;
- довести економічну ефективність нових заходів та їх вплив на діяльність підприємства.

Об’єктом дослідження є управління ефективністю підприємницької діяльності (на прикладі підприємства ТОВ «Аірконд»).

Предмет дослідження – фактори впливу на ефективність підприємницької діяльності.

Методи дослідження, які були використані у роботі, наступні: засоби порівняльного, ситуаційного, системного, економічного аналізу. Базою для методичних опрацювань було використано структурно-логічний, динамічний та комплексний підходи. Інструментами дослідження були методи історичного, системного й діалектичного, пізнання, такі як методи аналізу й синтезу, індукції, дедукції, графічний та табличний методи.

Практичне значення дослідження зводиться до того, що за результатами аналізу системи управління ефективністю підприємницької діяльності ТОВ «Аірконд» розроблено напрями її удосконалення, запропоновано основні кроки

цього процесу та визначена ефективність запропонованих заходів. Були підготовлені і надруковані тези на міжнародну науково-практичну конференцію молодих учених «Зелений бізнес: життя заради майбутнього» (Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Економічний факультет, квітень 2022 року) з проблематики дослідження на тему «Методичні підходи щодо підвищення ефективності управління конкурентоспроможністю банку».

Інформаційна база дослідження представлена матеріалами наукових статей у періодичних виданнях, навчальних підручників та посібників, досліджень наукових конференцій, матеріалами з Інтернет-джерел та даними бухгалтерської звітності ТОВ «Аірконд».

Структура дослідження включає вступ, три основні розділи, кожен з яких складається з 3-х параграфів, висновків, списку використаних джерел з 36 найменувань та 2-ма додатками. Матеріали дослідження викладено на 81 аркушах, з яких основний текст представлено на 67 аркушах, представлено у 25 таблицях та на 11 рисунках.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Поняття, види та форми прояву ефективності як економічної категорії

Ефективність підприємницької діяльності — це складне і багатогранне явище. Поняття "ефективність" дуже поширене, воно використовується в багатьох галузях суспільної діяльності, а також в економіці. В актуальних проблемах економічної науки та досліджень ефективність займає особливе місце і постійно досліджується провідними фахівцями. [6]

Визначення поняття «ефективність» потрібно вивчати та розглядати в різних факторах та аспектах, це є складною проблемою, яка показує, що є велика різноманітність критеріїв ефективності, на певну філософію, яка сприяє вибору таких критеріїв. [2] При оцінюванні результатів діяльності розрізняють організаційну, економічну та соціальну ефективність.

Поняття «економічна ефективність» представляє: міру використання матеріальних, природних, трудових, фінансових, та інших ресурсів; виробництво продукції конкурентної вартості при найменших витратах; створення найбільшого обсягу продукції при використанні ресурсів відповідної вартості; оптимальний об'єм витрат на досягнення запланованих результатів.

Поняття «організаційна ефективність» характеризує: якість структурної побудови підприємства та його підрозділів; якість менеджменту; реакцію співробітників та керівництва на організаційні та зовнішні зміни; процес, швидкість прийняття управлінських рішень.

Поняття «соціальна ефективність» відображає: відповідність діяльності підприємства цілям і соціальним інтересам сучасного суспільства; рівень корпоративного настрою, сприятливого психологічного клімату в колективі;

атмосферу захищеності та причетності до цілей організації; результат впливу економічних заходів на формування способу життя людини. [8]

Усі перераховані вище види ефективності взаємопов'язані та взаємозалежні: підвищення економічної ефективності сприяє зростанню інших видів ефективності; соціальна ефективність поєднує в собі властивості економічної та організаційної ефективності і спрямована на повне задоволення потреб працівників. У сучасних умовах функціонування підприємства важливим є вибір таких методів і підходів до оцінки діяльності, які б враховували результати минулої діяльності, визначали тенденції розвитку на основі прогнозів як внутрішніх, так і зовнішніх факторів впливу на підприємство.

Оцінка ефективності здійснюється за певними критеріями та показниками. Критерії ефективності характеризують якісні сторони процесу, його сутність, це та ознака, на основі якої здійснюється його оцінка. Критерій ефективності повинен відповідати таким вимогам: повно відображати результати господарської діяльності, фіксувати та вимірювати рівень досягнення мети. Критеріями зазвичай є рентабельність, якість, економічність на ринку, інноваційність, якість трудового життя. Оскільки підприємство здійснює багатогранну та складну діяльність і всі процеси взаємопов'язані, критерії, що характеризують цю діяльність, також взаємопов'язані. Показники виражають кількісні характеристики явища і дають змогу визначити його стан і динаміку. В економічній літературі розрізняють абсолютні та відносні показники, що характеризують економічні процеси та явища. [3] Таким чином, абсолютні показники характеризують кількісне значення явища (прибуток, власний капітал тощо), а відносні показники дають змогу порівняти абсолютні, вони виходять при поділі однієї величини на іншу. Відносні показники існують у вигляді коефіцієнтів або відсотків (рентабельність, рентабельність активів тощо). Існують також середні показники, що характеризують узагальнену кількісну сукупність (середньорічна зарплатня, середній розпис працівників тощо).

Для оцінки підприємницької діяльності треба використовувати всі показники в комплексі, а для одного критерію можна використовувати кілька

показників. Критерії та показники тісно пов'язані між собою, тому розумний вибір критеріїв визначить набір використовуваних показників. Для оцінки ефективності необхідно розробити відповідну систему критеріїв та показників підприємницької діяльності та визначення шляхів підвищення ефективності підприємницької діяльності. Суть задачі полягає в досягненні найкращого співвідношення між величиною ефекту і витрат, тобто для кожної одиниці витрат досягти максимального результату або мінімальних витрат на одиницю результату. Оцінка ефективності здійснюється на підприємствах з різних форм власності та організаційно-правових форм з метою оцінки бізнесу, оцінки доцільності інвестування капіталу. [10]

Прямі показники ефективності визначаються як відношення результативності до витрат:

$$\text{Прямий показник ефективності} = \frac{\text{Результати}}{\text{Витрати}}$$

Рис 1.1. Співвідношення результатів діяльності та витрат

Джерело: [8]

Категорія «витрати» охоплює різні види ресурсів, які підприємство використовує у своїй діяльності. На різних етапах оцінки ефективності можуть використовуватися вартісні показники, що належать до всієї сукупності ресурсів або до окремих їх видів. Загалом витрати можуть мати як вартісний, так і натуральний характер. Однак визначення витрат у натуральній формі є лише проміжним кроком, оскільки ключові показники ефективності визначаються на основі оцінки витрат.

Аналіз наукової літератури показує, що економічний аспект ефективності є складною і багатогранною категорією сучасної економічної науки, яка виникла одночасно з формуванням періоду матеріального виробництва і не має однозначного визначення й трактування та залежить від оптимально обґрунтованого співвідношення витрат і результатів виробництва. У процесі наукового пошуку необхідно звернути увагу на оцінку ефективності роботи підприємств як завершальний етап фінансового та управлінського аналізу

господарського аспекту підприємницької діяльності. Оцінювання економічної ефективності підприємницької діяльності проводиться через набір різних науково обґрунтованих і взаємопов'язаних показників, що забезпечують порівняльний опис витрат, які були використані для виробництва продукції з кінцевими результатами роботи. [11] На сьогоднішній день не існує єдиної визначеної системи показників, а також їх класифікації, на основі якої можна провести детальний аналіз економічної ефективності підприємства.

Ефективність — це економічна категорія, яка відображає взаємозв'язок між отриманими результатами та ресурсами, затраченими на їх досягнення, а при вимірюванні ефективності ресурси можуть бути представлені або в певній мірі за їх первісною (переоціненою) вартістю (використаними ресурсами), або частиною їх вартість у вигляді витрат виробництва (витрачених виробничих ресурсів). Якщо врахувати, що результати виробництва не тільки різноманітні, але й можуть бути представлені в різних формах: собівартості, натуральному, соціальному, стає очевидною необхідність визначення категорії ефективності за цими аспектами підприємницької діяльності, які важливо проаналізувати й оцінити. [8]

Економічна ефективність — це співвідношення між ресурсами та результатами виробництва, що є витратами ефективності виробництва. Є три можливих варіанти цих відносин:

- 1) ресурси та результати виражаються у вартісному форматі;
- 2) ресурси - у вартісному, а результати - у натуральному;
- 3) ресурси - у натуральному, а результати - у вартісному форматі.

Систему вимірювання економічної ефективності виробництва доцільно побудувати таким чином, щоб вона могла в повній мірі розкрити дві взаємопов'язані та взаємодоповнюючі виробничі аспекти діяльності сільськогосподарських підприємств – раціональне використання землі через показники сумарного ефекту на одиницю площі землі та ефективності виробництва, показники які б розкривали, за якою ціною був отриманий цей ефект. З огляду на викладене, для оцінки ефективності діяльності

сільськогосподарських підприємств мають широко використовуватися показники ефективності авансованого капіталу, показники собівартості продукції та продуктивності, фондоефективності виробничих фондів. [11]

Соціальна ефективність – це поняття, що відображає покращення соціальних умов життя (покращення умов побуту та праці, покращення зовнішнього середовища, підвищення зайнятості та безпеки людей, скорочення тривалості робочого тижня без зниження заробітної плати, відмова від важкої фізичної праці тощо). Соціальна ефективність по суті є похідною від економічної ефективності. Вона за інших рівних умов буде тим вищою, чим вищий досягнутий рівень економічної ефективності. Соціальну ефективність не завжди можна визначити кількісно. Проте про досягнуту соціальну ефективність можна досить ґрунтовно судити за такими показниками, які визначаються в динаміці, як частка прибутку, що спрямовується на соціальну діяльність, у загальній частині чистого прибутку; розмір цього прибутку на одного середньостатистичного працівника підприємства.

Проблема ефективності завжди займала важливе місце серед актуальних проблем економіки. Інтерес до нього виникає на різних рівнях управління економікою – від директорів приватних підприємств до глав держав. Значення терміну «ефект» у перекладі з латинської означає «результат». [12] Отже, категорія "ефективність" може інтерпретуватись як "результативність".

Розглянемо основні ознаки терміну ефективність та види відповідно до цих ознак:

1. За підсумками отриманих результатів. На цій основі можна виділити три види ефективності: соціальну, економічну, та соціально-економічну.

Економічний ефект зображує різні вартісні показники, що характеризують кінцеві та проміжні результати виробництва на підприємстві. Формами економічної ефективності є різноманітні економічні ефекти: підвищення продуктивності праці, зниження собівартості виробленої продукції, збільшення прибутку, зниження місткості матеріалів, фондомісткості, трудомісткості та тощо.

Форми соціальної ефективності пов'язані з одержанням соціальних ефектів: покращення умов праці, підвищення рівня життя, покращення параметрів навколишнього середовища, збільшення тривалості життя та ін. Соціальний ефект зводиться до скорочення робочого тижня, збільшення кількості нових робочих місць та поліпшення працевлаштування, поліпшення побуту та умов праці, екології, загальної безпеки. Соціальні наслідки виробництва можуть бути не тільки позитивними, а й також негативними (зростання безробіття, зростання інфляції, погіршення показників навколишнього середовища).

Форми прояву аспекту соціально-економічної ефективності зумовлені спробами отримати максимальний економічний ефект при існуючих параметрах соціального характеру.

2. За характером понесених витрат. За цією ознакою розрізняють ефективність використаних ресурсів і економічність (витрачені ресурси). До ефективності використання ресурсів належать: ефективність використання виробничих фондів, ефективність використання трудових ресурсів, ефективність використання нематеріальних активів. Ефективність витрат включає: ефективність капітальних вкладень, ефективність поточних витрат, ефективність усіх сукупних витрат. Як видно із самих назв окремих видів ефективності, що входять до першої та другої груп, поділ на ці групи зумовлений необхідністю відповісти на таке питання: при визначенні ефективності ефект слід віднести до загальної їхньої ефективності. частина, яка бере безпосередню участь у створенні цього ефекту. Аналіз аргументів прихильників тієї чи іншої версії відповіді на це питання показує, що консенсусу немає. І в конкретній ситуації, якщо необхідно оцінити ефективність підприємницької діяльності, слід використовувати той варіант, який є більш адекватним економічній проблемі, яку необхідно вирішити. Тому право на існування мають показники діяльності обох груп.

3. За видами економічної діяльності. До цієї групи показників ефективності входять: ефективність торговельної, банківської, виробничої, страхової та іншої діяльності. Специфіка виду діяльності, безумовно, накладає певний відбиток на

методологію визначення ефективної діяльності конкретного підприємства або його структурних підрозділів, що проявляється у специфіці навіть самих показників діяльності, які для цього використовуються.

4. За рівнем об'єкта управління. До цієї групи входять: в цілому ефективність економіки, галузева ефективність, згрупування підприємств, підприємства, структурних підрозділів підприємства, ефективність виробництва окремих видів товару.

5. За рівнем оцінки. За цією ознакою ефективність може бути як на рівні суспільства, так і на рівні суб'єкта господарювання (бізнесу). Необхідність поділу показників ефективності на ці дві групи зумовлена певним антагонізмом інтересів суспільства та особистості або їх інституційних аналогів – держави і підприємства. Як наслідок, виникає розбіжність між критеріями оцінки ефективності тих чи інших явищ або заходів (наприклад, законів економіки, зокрема щодо оподаткування). У держави свої критерії, а у підприємств свої, і вони часто суттєво відрізняються. Таким чином, оцінюючи економічний ефект підприємства, держава розраховує його валовий прибуток. Останній містить інші обов'язкові платежі та суми податків, що здійснюються з прибутку. Для підприємства ефектом є чистий прибуток, який залишається в його розпорядженні після сплати всіх обов'язкових платежів.

6. За умовами оцінки. За цією ознакою розрізняють реальну, умовну та розрахункову ефективність. Реальна ефективність це фактичний рівень витрат і результатів за даними бухгалтерського обліку та звітності. Розрахункова ефективність - на основі планових або проектних показників, отриманих шляхом розрахунків. Для оцінки роботи структурних підрозділів підприємства використовується умовна ефективність.

7. За ступенем посилення ефекту. Ця особливість дає змогу розрізнати ефективність як первинну та мультиплікаційну. Необхідність такого поділу видів ефективності обумовлена тим, що в результаті реалізації тих чи інших заходів може спостерігатися як мультиплікаційний ефект, так і одноразовий. Ефект мультиплікатора може бути, коли початковий ефект повторюється і

помножується на різних рівнях підприємства, а також поширюється на інші організації та підприємства.

8. За метою визначення. За цією ознакою розрізняють порівняльну і абсолютну ефективність. Порівняльна ефективність визначається шляхом порівняння можливих варіантів управління та вибору найкращого, його рівень відображає соціальні, економічні, екологічні та інші переваги конкретного варіанту реалізації економічних рішень (діяльності) порівняно з іншими варіантами. Абсолютна ефективність охарактеризовує специфічну (за одиницю витрат або ресурсів) чи загальну її вартість, яку отримує підприємство в результаті своєї діяльності за певний період часу.

9. За типом процесу. Ця особливість дозволяє диференціювати підходи до оцінки ефективності з урахуванням специфіки окремих процесів, що відбуваються на підприємстві. З точки зору цієї ознаки можливо окремо розглядати ефективність виробничих процесів (як з організаційного, так і технічного плану), ефективність інноваційної, інвестиційної, маркетингової, фінансової діяльності, ефективність управління тощо. [21]

Отже, відповідні типи ефективності виділяються переважно різноманітністю результатів (ефектів) економічного аспекту підприємницької діяльності. Вони мають особливість, що не всі з них можна визначити кількісно. [3]

1.2. Методичні підходи до визначення ефективності підприємницької діяльності

З поглибленням досліджень у сфері категорії «ефективність» змінилися підходи до її оцінки і визначення. Таким чином, якщо роботи вчених кінця XIX початку XX століття були присвячені пошуку шляхів ефективного виробництва на рівні виконавців виробничих процесів, то поступово акценти зміщувалися в бік управління ефективністю на рівні підприємства та економічної системи. В

основних підходах до визначення ефективності господарської діяльності вчені обрали різні шляхи тлумачення цього терміну. [18]

Відсутність чітких вимог до методики оцінки ефективності підприємницької діяльності у практиці господарювання часто призводить до значних прорахунків, а погіршення стану підприємства до його банкрутства. Це пов'язано насамперед з тим, що ефективність є складною, багатогранною категорією, яка пов'язана з природою та змістом важливих економічних законів і відображає інтереси суспільства та кожної окремої людини, а також охоплює всі сторони економічної діяльності – виробництва в цілому, і, зокрема, всі його сфери та ланки. [11]

Для того щоб краще дослідити сутність поняття «ефективної підприємницької діяльності» проаналізуємо погляди деяких вітчизняних вчених, які досліджували це питання, і спробуємо їх класифікувати. Зокрема, аналіз показав, що всі погляди на визначення цього терміну можна віднести до двох підходів. Перший є більш загальним, має філософський напрямок, назвемо цей підхід категоричним, оскільки категорія визначається як найбільш загальне філософське поняття, яке не може бути визначене в межах однієї теорії, дисципліни чи наукової галузі і відображає загальні закономірності явищ і процесів різного характеру. Другий підхід, на який буде приділено більше уваги, оскільки він безпосередньо стосується діяльності підприємств і має не абстрактно-описовий, а кількісний метод вимірювання та оцінки, званий економічним. Репрезентуємо категоричний підхід до визначення ефективності діяльності підприємства на рис. 1.2.

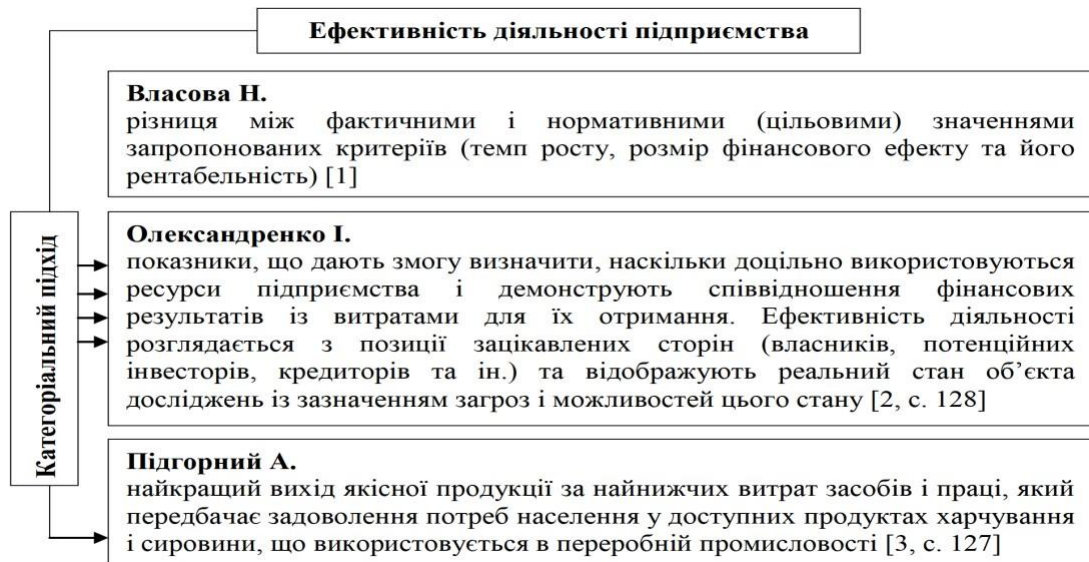

Рис. 1.2. Категоричний підхід до визначення ефективності діяльності підприємства

Джерело: [9]

Визначення досліджуваного поняття категоричним підходом не зосереджується лише на економічному аспекті підприємницької діяльності. Це добре видно з точки зору концепції Олександренка І., оскільки вона входить до визначення розгляду з погляду різних зацікавлених сторін, що апріорі виходить за рамки суто економічного розуміння. [15]

Розбираючи погляди Підгорного А., робимо висновок, що ефективно підприємство повинно не тільки підвищувати результати своєї діяльності, але й задовольняти потреби виробництва та суспільства. Власова Н. вважає діяльність ефективною у разі досягнення чи перевищення фактичних результатів діяльності над плановими, інакше кажучи це визначення можна використовувати не лише тільки в контексті управління і економічних наук.

Економічний підхід представлено у вигляді схеми на рис. 1.3.

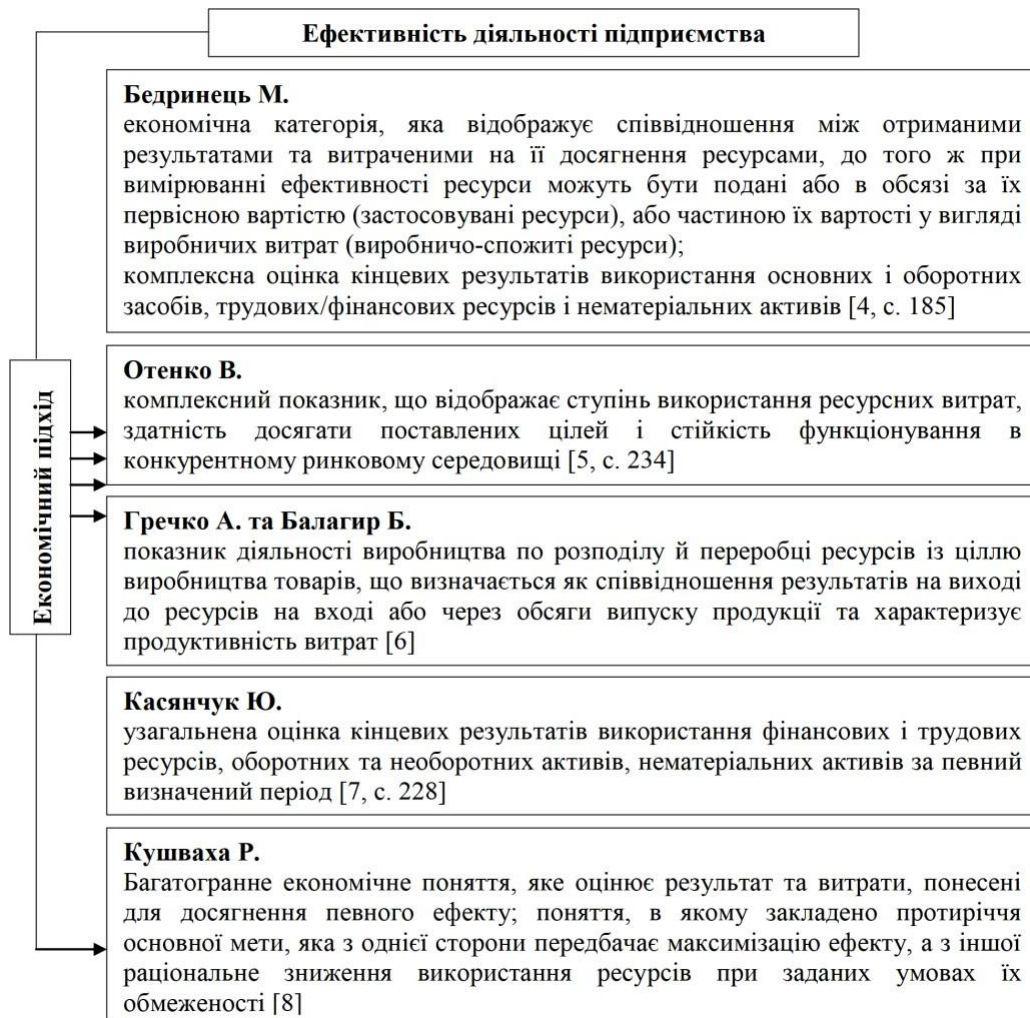

Рис. 1.3. Економічний підхід до визначення ефективності діяльності підприємства.

Джерело: [6]

В рамках економічного підходу всі вчені погоджуються, що визначення ефективності слід розглядати у вигляді співвідношення отриманих результатів і витрачених ресурсів. Важливо зауважити, що Бедринець М. та Отенко В. наголошують на складності цієї концепції. Погляд Кушвахи цікавий з точки зору протиріччя, яке, на його думку, притаманне економічній ефективності, оскільки кожне підприємство постійно намагається підвищити свій дохід, витративши якомога менше ресурсу, який завжди є обмеженими. Проаналізувавши дані підходи до визначення ефективності підприємницької діяльності, якщо підсумувати, то на конкретному підприємстві ефективніше застосовувати визначення економічного підходу. Рішення менеджменту має базуватися на

конкретних вимірюваних показниках, які більш повно відображаються в економічному підході. [2]

Інтегрувавши обидва підходи, детермінуємо ефективність підприємницької діяльності як відносний показник ступеню досягнення цілей у контексті мінімізації витрат ресурсів та максимізації вигод, визначених на певний період часу.

Слід зазначити, що на сьогоднішній день вченими не визначено єдиного загальновизнаного показника для визначення економічної ефективності підприємств. Питання визначення універсального показника для визначення економічної ефективності є актуальним і потребує подальшого дослідження. Але слід зазначити, що вчені запропонували різні формули, які мають ряд переваг і недоліків.

Методи оцінки економічної ефективності пов'язані з розрахунком відношення результату (ефекту) від виробництва до кількості ресурсів (витрат), які були витрачені на отримання цього результату, і розраховується за формулою:

$$e = \frac{E \rightarrow \max}{B \rightarrow \min},$$

де e – критерій економічної ефективності;

E – економічний результат (вигода, ефект);

B – затрати ресурсів на досягнення економічного результату.

Використання економіко-математичних методів при дослідженні рівня економічної ефективності підприємств дає змогу отримати системну оцінку підприємницької діяльності, а всі складники системи необхідно розглядати разом. [18]

При вивченні ефективності виробництва також необхідно звернути увагу на виробничі функції, що характеризують залежність готової продукції від факторів, що впливають на процеси підприємства. Розглянемо виробничу функцію, запропоновану Д. Коббом, яка враховує вплив двох факторів - праці та капіталу:

$$V=A \times K^{\alpha} \times L^{\beta},$$

де V – обсяги виробництва;

K – виробничі фонди;

L – робітники;

A – коефіцієнт масштабності або пропорційності;

α, β – коефіцієнти еластичності виробництва до праці та капіталу, що характеризують приріст виробництва, що становить 1% збільшення відповідного фактора виробництва. [23]

При цьому якщо зростають значення K і L у n разів, то існує залежність яка буде прямо пропорційна, відповідно до якої зростає L у $n\alpha+\beta$.

Цю виробничу функцію розробили Р. Слоу, Е. Денис, Ю. Штерн, які звернули увагу на необхідність врахування таких факторів: технічного рівня виробництва та кваліфікації робітників:

$$V=A \times K^{\alpha} \times L^{\beta} \times e^{Rt},$$

де e^{Rt} – фактор, який показує вплив якісних змін у виробництві, технічного прогресу, сучасних нововведень.

Застосування наведеного вище підходу до дослідження економічної ефективності підприємства можливе на основі інтегрального показника, що поєднує основні характеристики кожного показника системи оцінки економічної ефективності підприємств. [11]

У науковій літературі виділяють два основних метода до оцінки економічної ефективності підприємств: системний та цільовий. Цільовий метод включає наступні етапи:

- 1) визначення рівня реалізації певних цілей – результативності;
- 2) визначення ефективності всіх наявних засобів - продуктивності.

Системний метод також передбачає два етапи:

- 1) пошук необхідних коштів;

2) формування ефективності всіх доступних засобів. Для цільового методу застосовуються такі критерії оцінки рівня економічної ефективності:

- ефективність - максимізація впливу на цілі діяльності;
- раціональність управління;
- економічність - упорядкування співвідношення між отриманими ефектами та понесеними витратами;
- корисність – досягнення максимальної різниці між витратами і доходами.

Системний підхід визначає пошук необхідних інструментів, оцінених в відносних або абсолютних категоріях, і зовнішньої продуктивності виробництва.

1.3. Фактори підвищення ефективності підприємницької діяльності

Проблема підвищення ефективності підприємницької діяльності полягає у досягненні максимально бажаного результату для кожної одиниці витрачених фінансових, матеріальних, трудових та інших ресурсів. Отже, критерій ефективності підприємницької діяльності в макроекономічному масштабі є зростання продуктивності суспільної праці.

Основні фактори підвищення ефективності підприємницької діяльності - це підвищення його технічного рівня, покращення менеджменту, організації праці та процесів виробництва, підвищення обсягів і структури виробництва, збереження природних ресурсів та ін. [2]

Характеризуючи фактори, що впливають на ефективність підприємницької діяльності, доцільно розрізнити зовнішні і внутрішні. Внутрішні залежать від ефективності роботи персоналу підприємства та управлінського апарату, виражають результати фінансово-господарської діяльності, а зовнішні характеризують рівень використання фінансових та виробничих ресурсів.

До того ж, від організаційно-правової форми власності залежить інвестиційна привабливість підприємства, рівень та обсяги виробництва, а також ефективність контролю якості управлінських рішень. Від трудових ресурсів та кваліфікації управлінського апарату залежать рівень ефективності праці, рівень

та якість організації виробничо-господарських процесів на підприємстві, здатність до розширення виробництва та отримання додаткового прибутку. [20]

Слід зазначити дуже значний фактор наявності та доступності сировини, оскільки нестача сировини призведе до часткової або повної зупинки процесу виробництва. Важливу роль в ефективності бізнесу відіграє також рівень забезпеченості основними засобами, наявність оборотних коштів для поточного та капітального ремонту, модернізації, а також придбання сучасного обладнання.

Зовнішні фактори - фактори, що впливають на навколишнє середовище та суспільствона підприємстві. Чинники, що впливають на ефективність підприємницької діяльності, перераховані на рис 1.4.

Рис. 1.4. Фактори, які здійснюють вплив на економічну ефективність підприємницької діяльності

Джерело: [10]

Ці фактори мають вплив не тільки на операційну діяльність, а й стосуються інших видів звичайної діяльності підприємства: інвестиційну, фінансову тощо. Крім того, такої класифікації чинників недостатньо для управління економічною ефективністю всіх видів підприємницької діяльності, тому в класифікації факторів необхідно розрізнити не тільки зовнішні та внутрішні, а й загальні та

специфічні, а також фактори, що мають вплив на ефективність окремих видів підприємницької діяльності.

Розглянувши вище наведені фактори, які впливають на ефективність підприємницької діяльності, визначаємо основні фактори поліпшення ефективності підприємств.

Дослідники поєднують всі заходи поліпшення ефективності функціонування виробництва до 3-х напрямків:

1. Управління ресурсами та витратами: методи щодо покращення поточної діяльності виробництва;

2. Вдосконалення та розвиток виробничої та іншої діяльності: поліпшення організаційно-виробничих систем управління, методів та форм організації діяльності, її мотивації та планування; поліпшення якості та конкурентної спроможності продукції, що випускається; поліпшення та постійне коригування усіх видів діяльності відповідно до їх сучасних вимог;

3. Поліпшення системи менеджменту підприємства та всією його діяльністю: методи щодо мобілізації зовнішніх і внутрішніх факторів по відношенню до підприємства.

Усі заходи щодо покращення ефективності діяльності підприємства взаємозалежні. Однак фактори, виділені третьою групою, мають першорядне значення, оскільки їх мобілізація передбачає вплив на дві інші попередні групи.

Отже, пріоритетом є вдосконалення системи менеджменту. Успішна реалізація стратегії розвитку підприємства передбачає здійснення ефективної та конкурентоспроможної економічної діяльності. Основними факторами підвищення ефективності діяльності підприємства є покращення його технічного рівня, удосконалення менеджменту, зміна обсягів і структури виробництва, організації праці та виробництва, підвищення якості природних ресурсів тощо. [17] Тільки вміле використання всієї системи цих факторів може забезпечити достатній показник ефективності підприємницької діяльності.

Також серед основних шляхів підвищення ефективності підприємницької діяльності існує три способи підвищення вищевказаних показників – технологічний, ресурсний та організаційний. (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Напрями підвищення ефективності фінансово-господарського аспекту підприємницької діяльності

Напрямок підвищення економічного аспекту ефективності	Характеристика
Ресурсний	Використання основних засобів Використання оборотних засобів Ефективність використання трудових ресурсів
Організаційний	Організаційно-правова структура управління Структура виробничо-господарської діяльності на підприємстві
Технологічний	Впровадження сучасних досягнень у сфері технології та техніки Поліпшення наявної техніки і технології

Джерело: складено автором на основі [8]

В рамках організаційного напрямку реалізовується пошук можливостей покращення ефективності процесів, що здійснюється на підприємстві. При цьому в першу чергу звертається увага на ефективність менеджменту.

Важливою складовою ефективності підприємницької діяльності, а отже, й значним резервом її вдосконалення є організація процесу виробництва. В умовах підприємства слід аналізувати усі аспекти, які визначають ефективність організації роботи - від рівня робочого місця окремого працівника чи спеціаліста до рівня підприємства в цілому. Для підприємств що займаються виробництвом, враховуючи, безумовно, специфіку їх діяльності, увагу слід приділити

можливості використання більш ефективних видів виробництва (великосерійного, масового).

У рамках технологічного напрямку вирішення технологічної відсталості особливо актуальне для українських підприємств. Причому ця проблема є складною і має принаймні дві складові: нематеріальну і матеріальну. Перша з них – це вдосконалення технічної бази, а друга – організаційно-правові проблеми. На думку багатьох економістів, подолання технічного та технологічного розриву вимагає не просто переходу на сучасні технології, а запровадження комплексу відносин, званого корпоративною культурою. Таку культуру, звісно, слід запозичувати у найпередовіших компаній з великим досвідом роботи на ринку.

Ресурсний напрямок показує в першу чергу необхідність в аналізі ефективності людської праці і наявної матеріальної бази виробництва. При цьому слід врахувати рівень завантаження обладнання в часі, структуру собівартості виробленої продукції, за співвідношенням часток амортизації, витрат на оплату праці, матеріальних витрат. Ці показники слід враховувати в динаміці, а також, по можливості, порівнювати з показниками конкурентів. Для оборотних фондів найбільш важливим ознакою є швидкість їх обороту, тому необхідно проаналізувати фактори його збільшення, особисто такі:

- скорочення незавершеного виробництва;
- вдосконалення логістичної системи з метою оптимізації запасів виробництва;
- прискорення виготовлення готової продукції (впровадження маркетингової діяльності);
- зменшення дебіторської заборгованості.

До того ж, важливо звернути увагу також й на інші способи оптимізації матеріальних ресурсів: проаналізувати першопричини втрати та оптимізації використання ресурсів; забезпечити оптимальне нормування матеріальних витрат; впровадження використання вторинних ресурсів; створити систему

стимулювання економії сировини, матеріалів і енергії та перевірити її ефективність; орієнтація на використання сучасних іноваційних матеріалів. [20]

При аналізі ефективності трудового потенціалу підприємства слід звернути увагу на таких факторах: внутрішні змінні в втратах робочого часу; втрата робочого часу через коливання кадрів; рівень використання автоматизаційних та механізаційних засобів праці та обчислювальної техніки; оптимізація системи стимулювання працівників; визначення структури професійно-кваліфікаційної рівня працівників.

РОЗДІЛ 2.

ОЦІНКА ТА АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «Аірконд»

2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «Аірконд»

ТОВ «Аірконд» є приватним підприємством, і створено відповідно до Конституції України, Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України, «Про власність» та інших нормативно-правових актів. ТОВ «Аірконд» здійснює торгові поставки систем кондиціонування і вентиляції. [1]

ТОВ «Аірконд» має ефективну марочну політику підприємства. ТОВ «Аірконд» має такий фірмовий знак:

Рис. 2.1. Фірмовий знак ТОВ «Аірконд»

Джерело: дані підприємства

ТОВ «Аірконд» - підприємство, зареєстроване у м. Київ, яке здійснює продаж та сервісне обслуговування кліматичного обладнання Mitsubishi Electric. [1]. Основні реквізити підприємства наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Реквізити ТОВ «Аірконд»

Повне найменування юридичної особи	Товариство з обмеженою відповідальністю Аірконд
Скорочена назва	ТОВ "АІРКОНД"
Код ЄДРПОУ	37313560
Дата реєстрації	04.10.2010 (11 років 2 місяці)
Організаційно-правова форма	Товариство з обмеженою відповідальністю
Форма власності	Недержавна власність
Види діяльності	<p style="text-align: center;"><i>Основний:</i></p> <p>46.90 Неспеціалізована оптова торгівля</p> <p style="text-align: center;"><i>Інші:</i></p> <p>43.22 Монтаж водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування</p>

	95.22 Ремонт побутових приладів, домашнього та садового обладнання 47.54 Роздрібна торгівля побутовими електротоварами в спеціалізованих магазинах
Місцезнаходження	Україна, 02068, місто Київ, вул. Драгоманова, будинок 40-Ж

Джерело: складено автором на основі даних бухгалтерської звітності ТОВ «Аірконд».

Юридична адреса та місце знаходження Товариства: Україна, 03061, м. Київ, Солом'янський район, проспект Відродження, будинок 95. Код ЄДРПОУ 37313560. Є платником ПДВ. Номер свідоцтва — 373135626589.

Метою створення підприємства є об'єднання економічних інтересів фінансових й інтелектуальних ресурсів засновників для забезпечення господарської діяльності, спрямованої на реалізацію на основі отриманого прибутку, соціальних і економічних інтересів засновників і трудового колективу суспільства. [1]

ТОВ «Аірконд» є юридичною особою. Організаційно-правова форма – Товариство з обмеженою відповідальністю.

Компанія «Аірконд» була великим постачальником обладнання Daikin на ринку кондиціонування. З 1 квітня 2016 року компанія є офіційним дистриб'ютором ТМ «Mitsubishi Electric» на території України. [1]

Основні товарні групи підприємства наступні:

- 1) побутові системи кондиціонування та опалення серії M;
- 2) мультисистеми кондиціонування та опалення серії M;
- 3) напівпромислові кондиціонери серії MR.SLIM;
- 4) мультизональні VRF-системи CITY Multi G7 «Next Stage»;
- 5) приточно-витяжні установки Lossnay;
- 6) системи опалення та нагріву води;
- 7) сервісні послуги.

Форма власності - недержавна власність.

Перелік засновників юридичної особи: Заєць Інна Олександрівна

Директор Вишневецький Руслан Валентинович

До складу економічних служб ТОВ «Аірконд» входять бухгалтерія та

фінансовий відділ. Обов'язки між працівниками розподіляються згідно з посадовими інструкціями.

Основні функції з фінансового планування виконує фінансовий відділ, в завдання якого входять:

- керівництво роботою з економічного планування на підприємстві, спрямованого на організацію раціональної діяльності, виявлення і використання резервів виробництва з метою досягнення найбільшої результативності в діяльності;

- організація комплексного економічного аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства та участь у розробці заходів щодо ефективного використання виробничих потужностей, матеріальних ресурсів, підвищення рентабельності виробництва;

- розробка проектів відпускних цін на реалізовану продукцію і твердження планово-розрахункових цін і калькуляцій.

Відповідно до основних завдань на фінансовий покладаються такі функції:

- керівництво економічним плануванням на підприємстві, забезпечення проведення робіт з розрахунку обґрунтованості планів;

- підготовка проектів перспективних, річних, місячних планів по всіх видах діяльності, обґрунтувань і розрахунків до них з взаємопогодженістю всіх розділів;

- дотримання виконання дисципліни цін відповідно до чинних нормативно-правових актів, організація робіт по ціноутворенню, аналізу та планування;

- організація і керівництво роботою з комплексного економічного аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства;

- аналіз і внесення пропозицій щодо функціонування і вдосконалення систем менеджменту, розробка документації по системі менеджменту.

В структурі реалізованої продукції та послуг переважає кліматичне обладнання для кондиціонування (рис. 2.2).

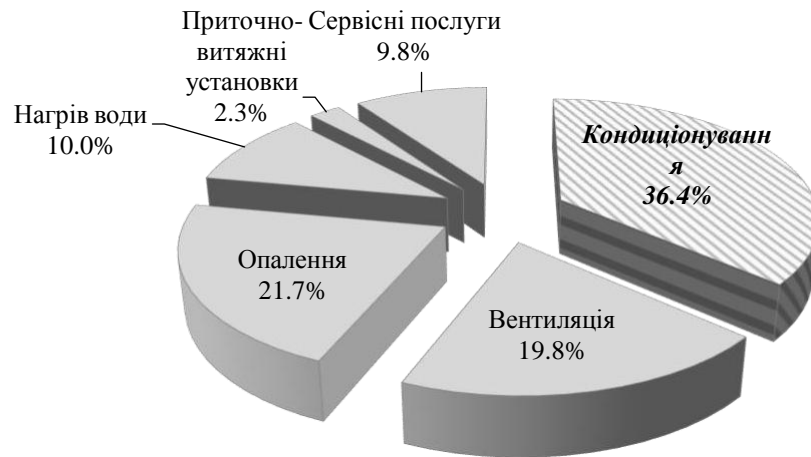

Рис. 2.2. Товарна структура реалізації продукції у 2021 р., %

Джерело: складено автором на основі даних бухгалтерської звітності ТОВ «Аірконд».

На підприємстві ТОВ «Аірконд» лінійна структура управління – управління дії проводиться одним керівником, який приймає рішення по всім питанням, несе повну відповідальність за результати діяльності. Структуру управління ТОВ «Аірконд» зобразимо на рис. 2.3.

Організаційна структура компанії наведена на рис. 2.3.

Рис. 2.3. Організаційна структура ТОВ «Аірконд»

Джерело: дані підприємства

Директор визначає головні цілі, здійснює контроль, організацію, координацію дії спеціалістів. Керівник здійснює добір та розміщення керівників

структурних підрозділів та спеціалістів і затверджує їх посадові інструкції. Таким чином, будується ієрархія влади. Структура системи управління набуває ієрархічної форми. В кожній посадовій інструкції визначено функції, обов'язки, права і відповідальність працівника, що займає певну посаду. [1]

Для структури управління ТОВ «Аірконд» характерні:

- цілі і завдання прості та ясні;
- завдання піддаються розподілу.
- відповідальність за власну роботу;
- роботи можна вимірювати;
- постійна повторюваність одних і тих самих робіт, що дозволяє їх регламентувати.

Кожний підлеглий повинен виконувати поставлені перед ним завдання і періодично звітувати за їх виконання. Кожна посада в ієрархії управління наділяється конкретними правами. Перетин областей влади і повноважень не має. [1]

На підприємстві створена широка дилерська мережа для збуту товарів та послуг, а дилерам підприємство надає наступні види підтримки:

Компанія Аірконд забезпечує всебічну підтримку дилерам, що включає:

- консультації з проектування та підбору обладнання;
- шеф-монтаж обладнання та пуско-налагоджувальні роботи;
- гарантійне та післягарантійне обслуговування;
- навчання монтажних та сервісних служб наших партнерів, сертифікація спеціалістів;
- постачання докладною технічною інформацією;
- рекламна підтримка.

ТОВ «Аірконд» є офіційним торговим партнером японської корпорації DAIKIN в Україні. Основні принципи роботи компанії – надійність та якість на всіх етапах діяльності. Вагомість торгівельної марки DAIKIN накладає особливу відповідальність на діяльності ТОВ «Аірконд».

ТОВ «Аірконд» надає повний комплекс послуг по поставці обладнання DAIKIN, технічній підтримці та сервісному обслуговуванню. ТОВ «Аірконд» має в своєму штаті високопрофесійних співробітників, більшість з яких успішно пройшли навчання в європейському філіалі DAIKIN в Бельгії та сертифіковані DAIKIN. ТОВ «Аірконд» забезпечує виконання проектних робіт по вентиляції та кондиціонуванню повітря на об'єктах будь-якої важкості. Спеціалісти компанії достатньо глибоко знають обладнання DAIKIN для того, щоб швидко знаходити оптимальні рішення кліматизації жилих та промислових приміщень.

Основний вид економічної діяльності ТОВ «Аірконд» за КВЕД:

46.90 Неспеціалізована оптова торгівля.

Додаткові види діяльності ТОВ «Аірконд» за КВЕД:

43.22 Монтаж водопровідних мереж, систем опалення та кондиціонування.

95.22 Ремонт побутових приладів, домашнього та садового обладнання.

47.54 Роздрібна торгівля побутовими електротоварами в спеціалізованих магазинах.

71.12 Діяльність у сфері інжинірингу, геології та геодезії, надання послуг технічного консультування в цих сферах.

На підприємстві ТОВ «Аірконд» відповідальним за забезпеченням є заступник директора.

Постачальником ТОВ «Аірконд» кліматичного обладнання DAIKIN компанія КЛОНДАЙК. [1]

В процесі своєї діяльності ТОВ «Аірконд» споживає енергоресурси. Енергоресурси, які необхідні для діяльності підприємства наведено в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Енергоресурси, необхідні для діяльності ТОВ «Аірконд»

ЕНЕРГОРЕСУРСИ			
Вид	Джерело	Ціна	Частка в загальному обсязі енергоресурсів, що споживаються
Електроенергія	ПАТ «Київенерго»	3,67	25
Газ	Теплоенерго	16,94	75

Джерело: складено автором на основі даних бухгалтерської звітності ТОВ «Аірконд».

ТОВ «Аірконд» для безперервного виконання діяльності споживає предмети матеріально-технічного оснащення. До предметів матеріально-технічного оснащення даного підприємства належать: технологічне торговельне обладнання й обладнання для переміщення вантажу; технологічний та господарський інвентар, спеціалізована тара; спецодяг і формений одяг, меблі, нестандартне обладнання, мийні засоби та засоби для дезінфекції, папір, паперові вироби, рекламний інвентар, будівельні матеріали, паливо.

Зовнішньоекономічну діяльність підприємство ТОВ «Аірконд» не здійснює. ТОВ «Аірконд» є офіційним торговим партнером японської корпорації DAIKIN в Україні.

Основними документами, що регулюють діяльність підприємства ТОВ «Аірконд» є: статут підприємства, (визначено мета та предмет діяльності компанії, права та обов'язки членів керівництва та трудового колективу); колективний договір (регулює соціально-партнерські відносини між соціальними партнерами в організації); правила внутрішнього трудового розпорядку; посадові інструкції працівників; штатний розпис.

Основними нормативно-правовими актами, що регулюють діяльність підприємства є: Господарський кодекс України, Податковий Кодекс України, Цивільний кодекс України; Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 06.02.2018 № 2275-VIII.

ТОВ «Аірконд» має всі необхідні свідоцтва про власність, ліцензії та установчі документи.

Продукція підприємства ТОВ «Аірконд» знаходиться на етапі зрілості життєвого циклу товару. Для подовження життєвого циклу товару підприємству необхідно розширювати ринок шляхом залучення нових споживачів та виходити на нові територіальні ринки; здійснювати модифікація товару; просувувати товар з метою збільшення прихильності інтенсивних споживачів; рекламувати при цьому наголошуючи на перевагах особливості марок.

Підприємство ТОВ «Аірконд» визначає ціни на продукцію з урахуванням витрат і рентабельності.. Суть методу полягає в наступному: до собівартості додають процентну надбавку. Крім того, вплив на ціну роблять кон'юнктура ринку, конкуренти, покупці тощо. ТОВ «Аірконд» встановлює вихідну ціну, а потім коригує її з урахуванням різних факторів, що діють в навколишньому середовищі. Підприємство ТОВ «Аірконд» встановлює власну торгівельну націнку на товари відповідно до конкурентного середовища.

Стимулювання збуту є невід'ємною складовою комунікаційної політики фірми. ТОВ «Аірконд» застосовує різноманітні знижки цін. Проведення різноманітних лотерей, конкурсів також мають сильний стимулюючий ефект. Крім того, ТОВ «Аірконд» має власний Інтернет сайт, через який здійснюється продаж товару.

ТОВ «Аірконд» застосовує стратегію нейтральних цін. Фірма не вдається до заходів цінової та географічної дискримінації. Маркетолог здійснюють дослідження кон'юнктури ринку, платоспроможного попиту на продукцію підприємства, прогноз продажів, цін, діяльності конкурентів, розробку пропозицій по удосконалюванню методів конкурентної боротьби. Маркетолог та менеджер керуються у своїй роботі чинним законодавством України, наказами і розпорядженнями директора підприємства, розпорядженням його начальника і посадовою інструкцією.

Основний ринок збуту ТОВ «Аірконд» – територія України. Продукція реалізовується по всім регіонам нашої країни через торгові мережі та через Інтернет-сайт. Продукції просувається на ринку за допомогою різноманітних методів стимулювання, використання акцій, знижок. [1]

Вважаємо, що на діяльність ТОВ «Аірконд» суттєво впливає економічний та фінансовий стан вітчизняного виробника та споживача, оскільки обсяг реалізації підприємства, як постачальника залежить від попиту споживача та його платоспроможності. Крім того на ринку збуту з кожним роком зростає конкуренція. Фінансові показники господарства в великій мірі залежать від обсягу виробництва та реалізаційних цін на вироблену продукцію. Суттєвий

вплив на діяльність товариства має недосконалу законодавчу базу, податкова політика держави.

Просування кліматичної техніки ТОВ «Аірконд» здійснюється за допомогою різних маркетингових засобів (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Маркетинг ТОВ «Аірконд»

Вид продукції	Засоби	Сегмент ринку	Бюджет
Кліматична техніка	Стимулювання збуту	Регіони України	75 тис.грн
Кліматична техніка	Стимулювання покупців	Регіони України	150 тис.грн
Кліматична техніка	Стимулювання посередників	Регіони України	150 тис.грн

Джерело: дані підприємства

При стимулюванні збуту ТОВ «Аірконд» здійснюються короточасні заохочувальні заходи, що сприяють продажу товарів або послуг, безпосередньо стимулюють купівельну активність споживачів (наприклад, купони або пробні зразки), роботу торгових посередників і торгового персоналу фірми.

Основними ринками збуту є територія України (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Ринок збуту ТОВ «Аірконд»

Сегмент ринку, місцезнаходження	Вид продукції	Частка ринку, %	Тип споживачів	Ступінь задоволення попиту на ринку	Цінова політика
Місцевий ринок	Кліматична техніка	2	населення	100	Низька і середня
Кліматична техніка	Кліматична техніка	1,5	населення	100	Низька і середня

Джерело: дані підприємства

Підприємство ТОВ «Аірконд» використовує підтримуючий тип маркетингу. Підтримуючий маркетинг орієнтований на підтримку наявного повного попиту шляхом збереження необхідного обсягу продажів, стимулювання збутової діяльності, а також контролю за витратами.

ТОВ «Аірконд» безпосереднього впливу на покупця з метою стимулювання покупки продукції у підприємства практично відсутній. Навіть такий засіб стимулювання продажу, як рекламна кампанія в засобах масової інформації, підприємством використовується слабо (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Рекламна компанія ТОВ «Аірконд»

Засоби реклами	Цілі	Бюджет, тис. грн.
Інтернет	Збільшення клієнтів	25,0

Джерело: дані підприємства

Така схема маркетингової діяльності є неприпустимою за сьогоденних умов і впливає на прибутковість підприємства, знижує його потенційні резерви росту. Зрозуміло, що проведення потужної рекламної компанії вимагає значних фінансових витрат, однак кошти, витрачені на рекламу, та інші засоби просування продукції не будуть марними, а якісно покращать збутову політику підприємства й забезпечать величезні прибутки в довгостроковій перспективі. [12]

Позиціонування товару підприємством ТОВ «Аірконд» здійснюється по ціні і якості.

Основними конкурентами ТОВ «Аірконд» є:

- 1) ANGELY PLUS
- 2) Арктика
- 3) АСМ
- 4) Веза-Україна
- 5) Спліт-сервіс
- 6) Daichi Україна
- 7) DEKKER Україна
- 8) Zeppelin
- 9) SATURN

На підприємстві ТОВ «Аірконд» організована маркетингова служба у складі 1 людини. Основними функціями якого є: збір інформації, проведення досліджень ринку, прогнозування попиту, організація реклами, збутових операцій та обслуговування запитів конкретних споживачів товарів та послуг, після продажного сервісу.

2.2. Аналіз системи показників ефективності діяльності ТОВ «Аірконд»

Для проведення оцінки динаміки обсягу та складу активів і капіталу та їх ефективності на підприємстві ТОВ «Аірконд», застосуємо вертикальний і горизонтальний аналіз балансу. Для проведення горизонтального та вертикального аналізу балансу ТОВ «Аірконд» початкові дані для аналізу фінансового стану підприємства, зокрема Баланс (Звіт про фінансовий стан) наведемо в додатку А. Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) підприємства наведемо в додатку Б.

Таблиця 2.6

Горизонтальний аналіз балансу ТОВ «Аірконд» за 2019-2021 роки

Показники	Значення статті по роках			Абсолютні відхилення, +/-		Відносні відхилення, %	
	2019	2020	2021	Від попереднього періоду			
				2020	2021	2020	2021
Активи	3400066	3595732	3661749	195666	66017	5,75	1,84
Необоротні активи	2089713	2136407	2167475	46694	31068	102,23	101,45
Оборотні активи	1310353	1459325	1494274	148972	34949	111,37	102,39
Необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття	0	0	0	0	0	0	0
Пасиви	3400066	3595732	3661749	195666	66017	5,75	1,84
Власний капітал	918547	1103460	1323165	184913	219705	120,1	119,9

Довгострокові зобов'язання та забезпечення	718800	963438	893774	244638	-69664	134	92,8
Поточні зобов'язання та забезпечення	1762719	1528834	1444810	-233885	-84024	86,7	94,5
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групами вибуття	0	0	0	0	0	0	0

Джерело: складено автором на основі даних бухгалтерської звітності ТОВ «Аірконд».

Динаміка обсягу та складу активів ТОВ «Аірконд», відобразимо в таблиці 2.6. За період, який аналізується, майно ТОВ «Аірконд» виросло на 261683 тис. грн., тобто на 7,7%.

На наступному етапі проведемо вертикальний аналіз балансу (Звіту про фінансовий стан) ТОВ «Аірконд» за 2019-2021 роки (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Вертикальний аналіз балансу ТОВ «Аірконд» за 2019-2021 роки

Показники	Значення статті по роках			Абсолютні відхилення, +/-		Відносні відхилення, +/-	
	2019	2020	2021	Від попереднього періоду		Від попереднього періоду	
				2020	2021	2020	2021
Активи	100	100	100				
Необоротні активи	61,5	59,4	59,2	-2,05	-0,22	-3,33	-0,37
Оборотні активи	38,5	40,6	40,8	2,05	0,22	5,31	0,55
Необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття	0	0	0	0	0	0	0
Пасиви	100	100	100	0	0	0	0
Власний капітал	27	30,7	36,1	3,67	5,45	13,59	17,75
Довгострокові зобов'язання та забезпечення	21,1	26,8	24,4	5,65	-2,39	26,74	-8,9
Поточні зобов'язання та забезпечення	51,8	42,5	39,5	-9,33	-3,06	-17,99	-7,2

Джерело: складено автором на основі даних бухгалтерської звітності ТОВ «Аірконд».

У загальній структурі активів найбільша частина належала необоротним активам впродовж 2019-2021 років, яка впродовж цього періоду, зменшувалась.

У 2019 році необоротні активи займали – 61,46%, в наступному 2020 року – їм належало 59,42%, тобто за рік їх частина знизилась на 2,05%. А в 2021 р. їх частина в загальній структурі майна становила – 59,19%, тобто вона зменшилася на 0,22% відносно попереднього 2020 р. За аналізований період, спостерігається відносно стабільний стан структури пасивів. Відомо, що фінансовий стан підприємства вважається стійким, якщо воно покриває власними засобами не менше 50% фінансових ресурсів. У 2021 році питома вага власного капіталу в структурі пасивів склала 36,13%, тоді як в 2019 році цей показник представляв 27,0%, тобто зростання власного капіталу в структурі пасивів складає 9,13% за увесь період.

Динаміку основних фінансових результатів діяльності підприємства ТОВ «Аірконд» за 2019-2021 роки відобразимо в табл. 2.8.

Аналіз фінансових результатів свідчить про зменшення чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) з 4075269 тис. грн. в 2019 році до 3658004 тис. грн. в 2021 році.

Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) в 2021 році становило 2252421, що на 249388 тис. грн. більше ніж у 2019 році.

Таблиця 2.8

Горизонтальний аналіз звіту про фінансові результати ТОВ «Аірконд» за 2019-2021 роки

Показники	Значення статті по роках			Абсолютні відхилення, +/-		Відносні відхилення, %	
	2019	2020	2021	Від попереднього періоду		Від попереднього періоду	
				2020	2021	2020	2021
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	4075269	3877633	3658004	-197636	-219629	-4,8	-5,7
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2501809	2402775	2252421	-99034	-150354	-4	-6,3
Валовий прибуток	1573460	1474858	1405583	-98602	-69275	-6,3	-4,7
Інші операційні доходи	1883254	2001257	1460615	118003	-540642	6,3	-27
Адміністративні витрати	188673	260958	305566	72285	44608	38,3	17,1
Витрати на збут	416771	624853	798839	208082	173986	49,9	27,8

Інші операційні витрати	2420684	2219318	1242693	-201366	-976625	-8,3	-44
Фінансовий результат від операційної діяльності:	-	-	-	-	-	-	-
прибуток	430586	370986	519100	-59600	148114	-13,8	39,9
Дохід від участі в капіталі	16500	15214	0	-1286	-15214	-7,8	-100
Інші фінансові доходи	3767	23065	21845	19298	-1220	512,3	-5,3
Інші доходи	69027	65061	3356	-3966	-61705	-5,7	-94,8
Фінансові витрати	177732	194981	215003	17249	20022	9,7	10,3
Втрати від участі в капіталі	14986	6715	785	-8271	-5930	-55,2	-88,3
Інші витрати	30473	20188	0	-10285	-20188	-33,8	-100
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	296689	252442	328513	-44247	76071	-14,9	30,1
Витрати (дохід) з податку на прибуток	72811	57133	48886	-15678	-8247	-21,5	-14,4
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	-	-	-	-	-	-	-
Чистий фінансовий результат:	-	-	-	-	-	-	-
прибуток	223878	195309	279627	-28569	84318	-12,8	43,2

Джерело: складено автором на основі даних бухгалтерської звітності ТОВ «Аірконд».

Валовий прибуток мав зростання по відношенню до попереднього року тільки у 2019 році, зростання склало 354824 тис. грн. (29,1%). В 2021 році валовий прибуток склав 1405583 тис. грн., що на -69275 тис. грн. менше ніж у 2020 році.

Фінансовий результат до оподаткування в 2021 році склав 328513 тис. грн., що 31824 тис. грн. менше ніж в 2019 році.

Позитивною динамікою є збільшення чистого фінансового результату з 223878 тис. грн. в 2019 році до 279627 тис. грн. в 2021 році. Основний вплив на дану динаміку мало збільшення суми прибутку від операційної діяльності.

Вертикальний аналіз звіту про фінансові результати ТОВ «Аірконд» за 2019-2021 роки наведемо в табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Горизонтальний аналіз звіту про фінансові результати ТОВ «Аірконд» за 2019-2021 роки

Стаття	2019	2020	2021
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	100	100	100
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	61,4	62,0	61,6

Валовий:	0,0	0,0	0,0
прибуток	38,6	38,0	38,4
збиток	0,0	0,0	0,0
Інші операційні доходи	46,2	51,6	39,9
Адміністративні витрати	4,6	6,7	8,4
Витрати на збут	10,2	16,1	21,8
Інші операційні витрати	59,4	57,2	34,0
Фінансовий результат від операційної діяльності:	0,0	0,0	0,0
прибуток	10,6	9,6	14,2
збиток	0,0	0,0	0,0
Дохід від участі в капіталі	0,4	0,4	0,0
Інші фінансові доходи	0,1	0,6	0,6
Інші доходи	1,7	1,7	0,1
Фінансові витрати	4,4	5,0	5,9
Втрати від участі в капіталі	0,4	0,2	0,0
Інші витрати	0,7	0,5	0,0
Фінансовий результат до оподаткування:	0,0	0,0	0,0
прибуток	7,3	6,5	9,0
збиток	0,0	0,0	0,0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	1,8	1,5	1,3
Чистий фінансовий результат:	0,0	0,0	0,0
прибуток	5,5	5,0	7,6

Джерело: складено автором на основі даних бухгалтерської звітності ТОВ «Аірконд».

В 2019 році частка собівартості становила 61,6%. Суттєву частку мають інші операційні доходи та інші операційні витрати. Позитивним моментом в діяльності підприємства є збільшення частки чистого фінансового результату з 2,7% до 7,6%.

Отже, за досліджуваний період завдяки сумі прибутку від операційної діяльності (від виробництва і реалізації продукції) та сумі прибутку від фінансової діяльності та інші, підприємство зміцнило свій фінансовий стан, що несе за собою позитивний характер.

Проведемо вертикальний аналіз необоротних активів ТОВ «Аірконд» за 2019-2021 роки (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Вертикальний аналіз необоротних активів ТОВ «Аірконд» за 2019-2021 роки

Показники	Значення статті по роках			Абсолютні відхилення, +/-		Відносні відхилення, +/-	
	2019	2020	2021	Від попереднього періоду		Від попереднього періоду	
				2020	2021	2020	2021
Активи	100	100	100				
Необоротні активи	61,5	59,4	59,2	-2,05	-0,22	-3,33	-0,37
Оборотні активи	38,5	40,6	40,8	2,05	0,22	5,31	0,55
Необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття	0	0	0	0	0	0	0
Пасиви	100	100	100	0	0	0	0
Власний капітал	27	30,7	36,1	3,67	5,45	13,59	17,75
Довгострокові зобов'язання та забезпечення	21,1	26,8	24,4	5,65	-2,39	26,74	-8,9
Поточні зобов'язання та забезпечення	51,8	42,5	39,5	-9,33	-3,06	-17,99	-7,2

Джерело: складено автором на основі даних бухгалтерської звітності ТОВ «Аірконд».

В необоротних активах майже все займають основні засоби, частка яких виросла з 61,5% в 2019 р. до 93,3% в 2021 р., можливо це пов'язано з устаткуваннями та обладнаннями для обслуговування цього устаткування. Незавершені капітальні інвестиції і нематеріальні активи займають досить незначну частину від усіх активів (близько 1,09% та 0,68% відповідно), тому зміни їх структури не здійснювали особливого впливу на необоротні активи і на усе майно в цілому.

Частина оборотних активів в загальній структурі майна впродовж періоду, який аналізується, зростала. Так, в 2019 р. їм належало 31,31% усього майна, в наступному 2020 р. їх частина виросла на 1,37%. і склала 32,68%, а в 2021 р. їх частина склала 40,81%, що 0,22% більше, ніж в попередньому 2020 р., і на 9,51% більше, ніж у базовому 2019 році (табл. 2.11).

Таблиця 2.11

Вертикальний аналіз оборотних активів ТОВ «Аірконд» за 2019-2021 роки

Показники	Значення статті по роках			Абсолютні відхилення, +/-		Відносні відхилення, %	
	2019	2020	2021	Від попереднього періоду		Від попереднього періоду	
				2020	2021	2020	2021
Оборотні активи, всього	100	100	100	0	0	0	0
Сума запасів	52,9	52,25	49,52	-0,6	-2,7	-1,2	-5,2
Поточні біологічні активи	1,25	1,6	0,7	0,3	-0,9	27,4	-56,3
Сума дебіторської заборгованості	38	34,81	33,27	-3,2	-1,5	-8,4	-4,4
Сума поточних фінансових інвестицій	0	0	0	0	0	0	0
Сума грошових активів	5,76	9,43	15,06	3,7	5,6	63,7	59,7
Сума інших оборотних активів	1,92	1,76	1,09	-0,2	-0,7	-8,2	-38
Витрати майбутніх періодів	0,17	0,15	0,37	0	0,2	-11,7	145,9

Джерело: складено автором на основі даних бухгалтерської звітності ТОВ «Аірконд».

На зростання частини оборотних активів в структурі майна вплинуло: збільшення частини грошових коштів і їх еквівалентів - з 5,76% в 2019 р. до 15,1% в 2021 р., тобто на 9,3%. Практично незмінною залишилися запаси: 52,9% в 2019 р. та 49,52% в 2021 р. в загальній структурі оборотних активів.

2.3. Оцінка рівня ефективності діяльності ТОВ «Аірконд»

Рівень ефективності підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Тому на нього впливають усі ці види діяльності підприємства. Передовсім на ефективності підприємства позитивно позначаються безперебійний випуск і реалізація високоякісної продукції. [17] Досліджуючи фінансовий стан підприємства визначимо перш за все показники майнового стану ТОВ «Аірконд» (табл. 2.12).

Таблиця 2.12

Показники майнового стану ТОВ «Аірконд» за 2019-2021 роки

Показник	Рік			Абсолютні відхилення, +/-	
	2019	2020	2021	2020/2019	2021/2020
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,31	0,32	0,33	0,01	0,01
Коефіцієнт оновлення основних засобів	9,1	11	4,3	1,9	-6,7
Коефіцієнт вибуття основних засобів	11,0	9,1	3,5	-1,9	-5,6
Тип відтворення	-1,9	1,9	0,7	3,8	-1,2

Джерело: складено автором на основі даних бухгалтерської звітності ТОВ «Аірконд».

Коефіцієнт зносу характеризує частку вартості основних засобів, що її списано на витрати виробництва в попередніх періодах. Як видно з табл. 2.12 підприємство ТОВ «Аірконд» протягом досліджуваного періоду мало третину зношених основних засобів. Коефіцієнт оновлення основних засобів характеризує інтенсивність уведення в дію нових основних засобів. Протягом досліджуваного періоду частка оновлювальних основних засобів складала близько 11% в 2019 році. В наступні роки коефіцієнт оновлення зменшувався, що є негативним моментом. Відтворення основних засобів за останні два роки мало додатне значення.

Важливим показником ефективності є ліквідність підприємства. Коефіцієнти ліквідності дають уявлення про кількісне співвідношення різних груп активів і поточних зобов'язань. Кількісну оцінку ліквідності підприємства дає коефіцієнтний аналіз ліквідності. [12] Оцінку ліквідності ТОВ «Аірконд» за останні роки наведемо в табл. 2.13

Таблиця 2.13

Показники ліквідності ТОВ «Аірконд» за 2019-2021 роки

Показники	Рік			Абсолютні відхилення, +/-	
	2019	2020	2021	2020/2019	2021/2020
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,124	0,828	0,977	-0,30	0,15
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,065	0,078	0,147	0,01	0,07
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,529	0,395	0,493	-0,13	0,10

Джерело: складено автором на основі даних бухгалтерської звітності ТОВ «Аірконд».

Коефіцієнт поточної ліквідності (загальний коефіцієнт покриття) показує платіжні можливості підприємства, що оцінюються за умови не лише своєчасних розрахунків з дебіторами і сприятливої реалізації готової продукції, але і продажу у разі нужди інших елементів матеріальних обігових коштів, тобто показує очікувану платоспроможність підприємства на період, рівний середній тривалості одного обороту усіх обігових коштів. [12]

Значення коефіцієнта в 2021 р. 1,034 означає, що на 1 гривну поточних зобов'язань підприємства доводиться 1,034 грн. оборотних активів; підприємство може при необхідності розрахуватися по усіх своїх зобов'язаннях і у нього залишається засоби для продовження своєї основної діяльності. Отриманий коефіцієнт вище нижньої межі, рівної 1, це говорить про те, що оборотного капіталу вистачає для погашення поточних зобов'язань, і підприємство є платоспроможним. Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, яку частину поточних зобов'язань підприємство може погасити найближчим часом, використовуючи для цього свою грошову готівку. Цей коефіцієнт характеризує платоспроможність підприємства на дату складання балансу. [18]

Впродовж періоду показник виріс (0,065; 0,078; 0,147), його значення зросло поза межами норми (0,2 - 0,35). Це свідчить про те, що в підприємства недостатньо наявні грошові кошти (високоліквідних активів), щоб негайно ліквідувати поточну заборгованість. Зниження показника пов'язане зі зменшенням грошових коштів і їх еквівалентів і ростом поточних зобов'язань.

Коефіцієнт швидкої ліквідності є індикатором короткострокової ліквідності компанії, який вимірює здатність компанії вчасно погасити свої короткострокові зобов'язання з допомогою високоліквідних активів. Впродовж усього періоду, за який проводиться аналіз, показник виріс і складав 0,529; 0,395 та 0,493 відповідно, але залишився нижче нормативного значення (0,7 - 2). На зростання показника вплинуло збільшення іншої поточної дебіторської заборгованості за увесь період, збільшення грошових коштів і їх еквівалентів.

Наступним етапом фінансового аналізу буде аналіз фінансової стійкості. Балансову модель фінансової стійкості підприємства ТОВ «Аірконд» наведемо в табл. 2.14

Таблиця 2.14

Показники фінансової стійкості ТОВ «Аірконд» за 2019-2021 роки

Показник	2019	2020	2021
Робочий капітал	-452366	-69509	49464
Власні оборотні кошти	-1303304	-1171166	-1032947
Коефіцієнт автономії	0,270	0,307	0,361
Коефіцієнт фінансового ризику	2,9	2,7	2,2
Коефіцієнт довгострокових джерел фінансування	1,428	0,783	0,873
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,63	0,48	0,57
Коефіцієнт довгострокової заборгованості	0,59	0,44	0,47
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,259	-0,427	-0,322

Джерело: складено автором на основі даних бухгалтерської звітності ТОВ «Аірконд».

Таким чином, проаналізувавши фінансову стійкість ТОВ «Аірконд» маємо наступні висновки: підприємство має нестійкий фінансовий стан, про що свідчать коефіцієнти фінансової стійкості, фінансової автономії, коефіцієнти фінансової стійкості, коефіцієнти маневреності. Значення показників коливалося, але більшість з них знаходиться за межах норми. На підприємстві протягом 2019-2020 роках був відсутній робочий. Наявність у підприємства робочого капіталу означає не лише його здатність сплатити власні поточні борги, а й наявність можливостей для розширення діяльності та інвестування. Коефіцієнт фінансової автономії в 2019 р. становив 0,207, що свідчить про фінансову залежність, в 2020 р. показник виріс до 0,307. Причина зростання – зменшення поточних зобов'язань. У 2021 р. показник збільшився до 0,361.

Узагальнюючими показниками оцінки фінансового стану підприємства є показники ділової активності. Для цього визначимо і проаналізуємо коефіцієнт оборотності активів, запасів, кредиторської і дебіторської заборгованості, терміни їх погашення, дані відобразимо в табл. 2.15. Тривалість операційного циклу зменшилася до 85,8 днів в 2021 році. Тривалість фінансового циклу

становила 36,7 днів, що на 100,24 дні більше ніж в 2020 році.

Таблиця 2.15

Показники ділової активності ТОВ «Аірконд» за 2019-2021 роки

Показник	Рік			Абсолютні відхилення, +/-	
	2019	2020	2021	2020/2019	2021/2020
1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт оборотності активів	1,2	1,1	1	-0,1	-0,1
Тривалість одного обороту активів	304,5	338,5	365,4	34	26,9
Коефіцієнт оборотності запасів	3,6	3,2	3	-0,4	-0,2
Термін зберігання запасів	101,1	115,8	119,9	14,7	4,1
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	8,18	7,63	7,36	-0,55	-0,27
Термін погашення дебіторської заборгованості	44,6	47,8	49,6	3,2	1,8
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	5,1	4	4,9	-1,1	0,9
Термін погашення кредиторської заборгованості	71,8	91,2	75,2	19,4	-16
Тривалість операційного циклу, днів	149,169	159,21	85,8	10,041	-73,41
Тривалість фінансового циклу, днів	-87,65	-63,55	36,70	24,10	100,25

Джерело: складено автором на основі даних бухгалтерської звітності ТОВ «Аірконд».

Таким чином, в цілому ділова активність підприємства в 2021 році виросла, більшість показників, що характеризують ефективність діяльності підприємства, тобто використання виробничих і фінансових ресурсів, виросла, що є позитивною тенденцією. У 2021 році ділова активність трохи покращала. Рівень ділової активності ТОВ «Аірконд» можна охарактеризувати як середній.

Динаміку рентабельності ТОВ «Аірконд» наведемо в табл. 2.16.

Таблиця 2.16

Показники рентабельності ТОВ «Аірконд» за 2019-2021 роки

Показник	Рік			Абсолютні відхилення, +/-	
	2019	2020	2021	2020/2019	2021/2020
Коефіцієнт рентабельності активів	0,066	0,054	0,076	-0,01	0,02

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,244	0,177	0,211	-0,07	0,03
Коефіцієнт ефективності інвестиційного капіталу	0,137	0,094	0,126	-0,04	0,03
Коефіцієнт рентабельності реалізації	0,055	0,05	0,076	-0,01	0,03
Коефіцієнт рентабельності витрат	0,089	0,081	0,124	-0,01	0,04

Джерело: складено автором на основі даних бухгалтерської звітності ТОВ «Аірконд».

Рентабельність активів – чим вище значення цього коефіцієнта, тим більше ефективно використовуються оборотні кошти. [4] За наведеними даними табл. 2.16 підприємство ТОВ «Аірконд» є рентабельним та прибутковим підприємством.

Склад і структуру собівартості за елементами витрат підприємства ТОВ «Аірконд» за 2021 рік наведемо в табл. 2.17.

Таблиця 2.17

Склад і структура операційних витрат підприємства ТОВ «Аірконд» за 2021 рік

Показник	Сума, тис. грн.	Питома вага, %
1)матеріальні витрати;	224 433,00	47,22
2)витрати на оплату праці;	8 302,00	1,75
3)відрахування на соціальні заходи;	9 757,00	2,05
4)амортизація основних фондів і матеріальних активів;	154 393,00	32,48
5)інші витрати, пов'язані з основною діяльністю.	78453	16,50
Всього	475338	100

Джерело: складено автором на основі даних бухгалтерської звітності ТОВ «Аірконд».

Таким чином, в структурі собівартості компанії ТОВ «Аірконд» найбільшу частку мають матеріальні витрати – 47,22%.

Розміри та структуру постійних і змінних витрат на підприємстві ТОВ «Аірконд» та їх співвідношення в собівартості продукції наведемо в табл. 2.18.

Таблиця 2.18

Розміри постійних і змінних витрат на підприємстві ТОВ «Аірконд» та їх співвідношення в собівартості продукції

Показник	2021	
	сума, тис. грн.	%
Собівартість реалізованої продукції	2252421	64,4
Інші операційні витрати	1242693	35,6
Інші витрати	0	0,0
Всього витрат	3495114	100
в т.ч. постійні витрати	1132417	32,4
змінні витрати	2362697	67,6

Джерело: складено автором на основі даних бухгалтерської звітності ТОВ «Аірконд».

За проведеним аналізом встановлено, що в компанії переважають змінні витрати (67,6%), постійні витрати становлять 32,4%.

Підприємство ТОВ «Аірконд» на протязі досліджуваного періоду знаходилося на загальній системі оподаткування. Підприємство сплачує такі податки та збори: податок на додану вартість, податок на прибуток, податок на доходи фізичних осіб, військовий збір, ЄСВ, податок на нерухомість.

На підприємстві ТОВ «Аірконд» застосовується метод рівного оподаткування та метод пропорційного оподаткування (податок на прибуток)

На підприємстві ТОВ «Аірконд» при нарахуванні заробітної плати утримується ПДФО у розмірі 18% та військовий збір – 1,5%. Єдиний соціальний внесок нараховується на заробітну плату у розмірі 22%, на заробітну плату працюючих інвалідів – 8,41%

Об'єктом оподаткування податком на додану вартість є реалізована продукція. Ставка податку складає 20% від бази оподаткування, тобто вартості проданого товару. Оподатковуваний дохід визначається шляхом порівняння доходів і витрат підприємства. Ставка податку на прибуток становить 18%. [1]

Бухгалтерський облік в ТОВ «Аірконд» здійснюється бухгалтерією. Бухгалтерська система на підприємстві комп'ютеризована, отже бухгалтерські проведення, занесення інформації до щоденних балансів, касових книг і

оборотно-сальдових відомостей - виконуються в автоматичному режимі.

Продуктивність виробництва ТОВ «Аірконд» відображає кінцеві результати використання засобів виробництва й робочої сили (працівників) за певний проміжок часу.

$$\text{Продуктивність виробництва}_{2019} = \frac{4075269}{2501809} \times 100 = 162,9\%$$

$$\text{Продуктивність виробництва}_{2020} = \frac{3877633}{2402775} \times 100 = 161,4\%$$

$$\text{Продуктивність виробництва}_{2021} = \frac{3658004}{2252421} \times 100 = 162,4\%$$

За проведеними розрахунками встановлено, що продуктивність виробництва на підприємстві ТОВ «Аірконд» протягом всього досліджуваного періоду була майже на одному рівні, близько 162%.

Планування на підприємстві ТОВ «Аірконд» здійснюється за допомогою балансового методу. Система планування на підприємстві ТОВ «Аірконд» складається з таких частин:

- планування цілей, предметом якого є вищі матеріальні, вартісні і соціальні цілі, в сукупності, визначають політику підприємства (генеральний цільове планування);
- планування потенціалу, що охоплює планування за видами, об'єктам і структури потенціалу;
- планові розрахунки, які є кількісним виразом планування.

Прогнозні показники підприємства ТОВ «Аірконд» на наступний фінансовий рік були розраховані на основі даних звіту про фінансові результати за період 2019 – 2021 років на 2022 рік. У процесі визначення прогнозних показників був використаний метод екстраполяції. Розрахунки проведено в програмі Excel, категорія «Статистичні», найменування «ПРЕДСКАЗ». Результати попереднього аналізу показників фінансово-економічної діяльності підприємства ТОВ «Аірконд» відображені в таблиці 2.19.

Таблиця 2.19

Розрахунок прогнозних показників ТОВ «Аірконд» на наступний рік

Стаття	Рік			Прогнозний рік
	2019	2020	2021	
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	4075269	3877633	3658004	3453037
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2501809	2402775	2252421	2136280
Валовий: прибуток	1 573 460,00	1 474 858,00	1 405 583,00	1316757
Інші операційні доходи	1883254	2001257	1460615	1359070
Адміністративні витрати	188673	260958	305566	368625
Витрати на збут	416771	624853	798839	995556
Інші операційні витрати	2420684	2219318	1242693	782907
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	430 586,00	370 986,00	519 100,00	528738
Інші фінансові доходи		0	313	626
Інші доходи	69027	65061	3356	-19856
Фінансові витрати	177732	194981	215003	233176
Інші витрати	30473	20188	0	-13586
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	296 689,00	252 442,00	328 513,00	324372
Витрати (дохід) з податку на прибуток	72811	57133	48886	35685
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)	223 878,00	195 309,00	279 627,00	288687

Джерело: складено автором на основі даних бухгалтерської звітності ТОВ «Аірконд».

За проведеними розрахунками ТОВ «Аірконд» в наступному фінансовому році отримає чистих доходів від реалізації продукції на суму 3453037 тис. грн, чистий фінансовий результат: прибуток становитиме 288687 тис. грн.

Ефективність діяльності управлінця оцінюється за результатами функціонування об'єкта управління. Згідно з прийнятим автором визначенням управління - це організація діяльності об'єкта управління суб'єктом управління для досягнення поставлених цілей. Тому головне завдання управлінця - постановка цілей і організація їх досягнення в сформованій управлінській ситуації. [22] Управлінську діяльність на підприємстві ТОВ «Аірконд» характеризують наступні показники: чистий дохід від реалізації продукції,

чистий прибуток, рентабельність, власні оборотні кошти, ліквідність, фінансова стійкість тощо. Дані показники були проаналізовані і розраховані у другому розділі.

Продуктивність праці – це один із показників результативності економічної діяльності підприємства, що характеризує ефективність його роботи.

Продуктивність праці – це виробіток продукції на одного працюючого. [11]

$$П_{2019} = \frac{4075269}{87} = 46842,2 \text{ тис. грн./чол.}$$

$$П_{2020} = \frac{2877633}{86} = 45088,8 \text{ тис. грн./чол.}$$

$$П_{2021} = \frac{3658004}{83} = 44072,3 \text{ тис. грн./чол.}$$

Таким чином, провівши розрахунки, встановлено, що продуктивність праці на підприємстві знизилася.

РОЗДІЛ 3.

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «Аірконд»

3.1. Впровадження інноваційних інформаційних технологій для мінімізації витрат ТОВ «Аірконд»

Інформаційна безпека в бізнесі – це захист корпоративній комп'ютерній техніки та обладнання а також бази даних від будь-якого стороннього несанкціонованого доступу, знищення чи зміни. Оскільки щоденний бізнес все більше і більше переміщується в Інтернет, включаючи маркетинг, комерційні продажі та послуги, пошук нових ринків збуту, налагодження зв'язку з клієнтами, набір а також спілкування з постачальниками та клієнтами або здійснення фінансових операцій, компанія повинна переконатися, що інформація захищена від зловмисники які потенційно можуть вкрати інформацію та кошти або пошкодити роботу бізнесу, а якщо це станеться, вони повинні переконатися, що всі дані надійно захищені ефективною системою кібербезпеки.

Сучасні кібератаки мають багато форм: несанкціонований доступ до баз даних, крадіжка комп'ютерів, планшетів, ноутбуків, або пристроїв мобільного зв'язку, дистанційна атака на інформаційні системи або веб-сайти підприємства, атаки на дані, що можуть зберігатися в сторонніх системах, наприклад такі як хмарні пристрої. Руйнівний вплив подібних кібератак полягає у втраті фінансів підприємства, значне збільшенні витрат на заміну чи відновлені ІТ-технологій для покращення захисту, погіршенні репутаційного рівня підприємства через виток даних, тощо.

Таким чином, для реалізації більш ефективної діяльності підприємства суб'єктам господарювання найважливіше створити захист свого підприємства від шахрайства, витоку даних та інших небезпек в Інтернеті.

Більше половини професіоналів у сфері ІТ безпеки вважають, що дистанційна робота створює небезпеку в діяльності їх організації, стає більш вразливими до кібератак, а 60% підприємств помітили значне або різке збільшення масовості кібератак під час пандемії коронавірусу. Виявлені недоліки захисту інформації, яких необхідно уникати під час створення стратегії ТОВ «Аірконд», наступні:

1. Невдалі стратегії інформаційної безпеки без ретельного планування керівництвом підприємства.

2. Без достатньої уваги керівництва до стратегія безпеки в кінцевому результаті приводить до невдачі.

Задля удосконалення існуючої ІТ системи «Аірконд» слід запропонувати наступні методи:

1. Розуміння та ідентифікація можливих загроз.

Щоб визначити основи ІТ-підтримки, підприємство «Аірконд» мати інформацію про можливі небезпечні фактори цифрового світу. Наприклад – шкідливі програмні продукти (комп'ютерні віруси), які спеціально розробляються, щоб завдати шкоди обладнанню, комп'ютерним мережам і користувачам.

Шкідливе програмне забезпечення може викликати додаткові проблеми, зокрема вірусні програми. Ці загрози можуть поширюватися між різними пристроями, особливо при підключенні. Не менш шкідливим є програмне забезпечення-викуп, яке зловмисницьки використовуються для пошкодження та обмеження доступу до пристроїв для отримання викупу.

Цифрове зараження також може мати форму фішингу, що може збирати інформацію, через проникнення в електронне листування. Фішингові листи можуть виглядати законними та спонукати користувачів натискати на посилання чи вкладення, щоб в подальшому отримати дані.

2. Виявлення ризиків.

Спроможність «Аірконд» розробляти та використовувати методи інформаційної безпеки залежить від того, наскільки добре компанія усвідомлює

ризиками, які можуть становити кібератаки. Тому можна рекомендувати проводити оцінки для підтримки або покращення безпеки підприємства. Який би сервіс воно не використовувало для інформаційної безпеки, воно повинне мати засоби планування. Це допоможе «Аірконд» створити список заходів, а також визначити, які потреби є першочерговими, і перш за все вирішити їх.

Ці оцінки також можуть мати форму оглядів, які показують ефективність існуючої системи в боротьбі з певними кіберзагрозами. Завдяки оглядам стабільності «Аірконду» необхідно визначити, які сфери діяльності потребують покращення, і заощадити кошти в тих сферах, які добре працюють. Також можна порекомендувати використовувати сканування вразливостей, щоб перевірити наявність вразливостей у досліджуваній системі. «Аірконд» може організувати щотижневе сканування, щоб не припустити появи потенційної загрози.

3. Використання експертних послуг.

Вибір оптимальних методів залежать від досвіду людей, які їх використовують. Для збереження даних у команді «Аірконд» повинні бути фахівці, які можуть регулярно можуть займатися інформаційною безпекою. Співробітники мають вести пошук (розміщувати оголошення про вакансії) людей з досвідом управління ІТ та іншими аспектами цифрового досвіду. Ми рекомендуємо вам переконатися, що потенційні клієнти демонструють приклади прогресу в боротьбі з кіберзагрозами.

Якщо «Аірконд» хоче заощадити кошти, його керівництво має навчити свій колектив боротися з вірусами та шахрайським програмним забезпеченням. Вони повинні знати, як уважно переглядати та уникати підозрілих електронних листів, завантажень та посилань.

Інший варіант — аутсорсинг фахівців, які можуть виявляти кіберзлочинців онлайн. Також можна заощадити на заміні і ремонті обладнання, що можна зробити за допомогою недосвідчених працівників.

4. Регулярне технічне обслуговування.

Щоб зрозуміти структуру інформаційної безпеки, потрібен певний час, але «Аірконд» може належним чином налаштуватися на безпеку, відстежуючи свою

систему безпеки. Одним із способів регулярного забезпечення безпеки пристроїв «Аірконд» є регулярне оновлення антишпигунського і антивірусного програмного забезпечення. Можна рекомендувати знайти постачальника послуг, який зможе регулярно та автоматично оновлювати програмне забезпечення, щоб відстежувати налаштування і оновлення.

Інший метод підвищення безпеки інформаційного простору компанії – це захистити ваші індивідуальні паролі. Співробітники «Аірконда» повинні використовувати цифри, літери, та спеціальні символи, щоб зробити індивідуальні паролі унікальними. Різноманітні паролі для окремих облікових записів можуть не дати доступ кіберзлочинців до інформації. Також необхідно звернути увагу на несанкціоноване підключення до Інтернету, яке вирішується за допомогою маскуванню та шифрування інформації в корпоративній мережі. «Аірконд», де використовуються мережі Wi-Fi, може налаштувати маршрутизатори і бездротові точки доступу, щоб назва мережі була прихована.

5. Безперервна освіта.

ТОВ «Аірконд» варто використовувати власну команду, щоб подбати про інформаційну безпеку. У цьому випадку необхідно регулярно проводити тренування. Відеозв'язок може допомогти співробітникам відстежити потенційні загрози, якщо вони працюють дистанційно. Також можливо щотижня зустрічатися з командою безпеки, щоб побачити, чи покращилися їхні навички або відстежувати будь-які підозрілі дії.

Може бути рекомендовано знаходження служб збереження даних серед відповідних організацій. Співробітники ІТ-відділу «Аірконда» мають відвідувати ці заходи віртуальній формі за допомогою відеоконференцій з дому чи особисто, що є можливістю для колективу для розвинення нових навичок.

6. Резервне копіювання і збереження даних.

«Аірконд» може зберігати документацію, електронні таблиці, фінансові звіти, файли персоналу та інформаційні облікові записи, створюючи резервну копію своїх даних. Це є ще однією практикою, що можна виконувати автоматично, заощаджуючи час. Ще один спосіб зберігати спокій в

інформаційному бізнесі – обмеження доступу до комп'ютерного обладнання. Можна рекомендувати створення окремого облікового запису користувача для кожного працівника, що поліпшує безпеку.

Щоб розробити оптимальну стратегію кібербезпеки, «Аірконд» має знати які загрози є потенційними та оцінювати свій поточний досвід у боротьбі з кіберзагрозами. Це дозволить підприємству запровадити необхідні вдосконалення в наявні інструменти та робочий персонал. Підприємство повинно постійно контролювати програмне забезпечення та команду, щоб переконатися, що кожен виконує свою роботу. Це також допомагає розглянути, як сторонні джерела можуть покращити існуючі інструменти та методи.

Задля вдосконалення існуючої стратегії інформаційної безпеки ТОВ «Аірконд» можна пропонувати:

1. Визначення усіх типів даних і конфіденційних даних, які зберігаються. ТОВ «Аірконд» володіє конфіденційними даними, які зберігає, обробляє та передає для комерційних цілей.

2. Визначення місця збереження інформація. Окрім очевидних місць, таких як бази даних, слід визначити, чи зберігається ця інформація в текстових документах або електронних таблицях у спільних файлах. Підприємство повинно знати точне місце знаходження конфіденційної інформації. Суцільний захист кожного електронного пристрою у «Аірконд» може бути неможливим, але його експерти можуть визначити місцезнаходження у корпоративному середовищі конфіденційних даних, і створити компоненти керування процесами зберігання, обробки та передачі.

3. Підключіть усі апаратні та програмні пристрої до корпоративної мережі. Коли виникають критичні вразливості, підприємство повинно знати які конкретні пристрої в корпоративному середовищі, які потрібно виправити чи оновити. Створення та підтримка інвентаризації наявного обладнання та програмного забезпечення є ключем до створення надійної програми захисту інформації.

4. Розробка плану навчання працівників та користувачів сучасним методам кібербезпеки. Кібербезпека — це не просто ІТ-проблема, це питання ведення бізнесу, яке вимагає культури знання безпеки. Захист конфіденційних даних зводиться до кінцевих користувачів, які їх використовують. Якщо вони не володіють знанням або розумінням своїх обов'язків щодо захисту конфіденційних даних і безпечної взаємодії з комп'ютерною системою підприємства, вони можуть несвідомо поставити її під загрозу. Робітники «Аірконд» повинні бути навчені виявляти фішингові атаки та інформувати про них, а також мають бути добре обізнані в створенні управлінні пароліями для захисту корпоративних даних та систем.

5. Впровадження багатофакторної аутентифікації для доступу до зовнішньої мережі. У більшості компаніях є робітники, які отримують доступ до систем підприємства віддалено. У більшості випадків доступ до конфіденційних систем і даних захищено лише паролем. Як показує досвід, паролі обрані користувачами, зазвичай можна легко вгадати або отримати за допомогою простої фішингової атаки електронної пошти. Якщо багатофакторна аутентифікація не потрібна для віддаленого доступу, зловмисник, який отримує пароль, не матиме проблем з доступом до віддалених служб, і це зазвичай призводить до доступу до конфіденційних даних. Значну частину кібератак «Аірконд» можна було б уникнути, якби багатофакторна аутентифікація була введена для систем, які використовують віддалений доступ, особливо для систем електронного листування.

6. Знаходження надійного партнера, який може допомогти «Аірконд» підвищити кібербезпеку. Обмежений час і кадри є поширеними проблемами, на які натрапляють підприємства, коли мова йде про ефективну інформаційну безпеку. Наявність третьої сторони для тестування на проникнення або оцінення ризику для досліджуваної компанії є ключем до отримання об'єктивної перевірки того, що існуюча програма інформаційної безпеки ефективна, а конфіденційні дані максимально безпечні.

Кібербезпека не є щорічним проектом; це процес щоденний. Оскільки технологічний простір продовжує розвиватися, важливо забезпечити захист «Аірконд» від останніх загроз. Створення культури кібербезпеки також дає гарантію, що працівники знають, які ризики є чи можливі, і розуміють, як реагувати на такі ризики чи інформувати про них. Ця обізнаність, у свою чергу, допомагає краще захистити підприємство, створюючи міцний захист від кіберзагроз і припустимих порушень даних.

З метою формування культури кібербезпеки в ТОВ «Аірконд» можна запропонувати виконати наступні кроки:

1. Першим інструментом до створення успішної корпоративної культури безпеки є залучення керівників служби безпеки до роботи з C-suite, оскільки спеціалісти з безпеки повинні розуміти бізнес-стратегію та узгоджувати її з нею, а потім визначити ризики, пов'язані з цією стратегією, і належним чином інформувати про ці ризики з точки зору бізнесу.

2. Розробка системи кібербезпеки яка орієнтована на робітників.

Групи безпеки часто помилково ототожнюють програму безпеки, орієнтовану на людину, із запровадженням навчання з безпеки, яке має пройти кожен робітник. Це означає аналіз зацікавлених сторін, розуміння їхньої поведінки та проблем, а також з'ясування того, що потрібно змінити та як запровадити цю зміну.

3. Проведення тренінгів з питань безпеки та зробити їх для працівників корисним та цікавим.

Створення культури інформаційної безпеки має бути командним видом спорту. Для успіху необхідно зробити навчання з обізнаності з безпеки, а також заохочувати «розуміння зростання» - тобто відкритість до навчання та пробувати нове. На нашу думку, тренінги з безпеки, які включають рольові та симуляційні ігри за зразком телевізійних шоу, добре сприймаються робітниками та допомагають покращити збереження знань.

Скажімо, навчання по інформованості про фішинг можливо зробити більш ефективним, якщо мова йде про винагороду, подібну до системи винагород, де

співробітники винагороджуються за виявлення імітованого чіпа. Систему винагород також можна вдосконалити, щоб винагородити співробітника, який розпізнає фактичну фішингову кампанію та негайно інформує про неї.

Важливо інвестувати в якісне, добре проведене навчання користувачів. Якщо користувачі добре підготовлені, вони можуть бути надзвичайно цінним активом для «Аірконд». Однак важливо, щоб культура була загальною та позитивною, а також щоб уникати культури страху та звинувачень.

4. Інвестуйте в правильні методи кібербезпеки та розвивайте таланти в галузі інформаційної безпеки.

Методи безпеки є невід'ємною частиною багаторівневого захисту «Аірконд», але вони не є абсолютним захистом від кібератак. Ми вважаємо, що в компанії повинні мати добре продуманий набір інструментів інформаційної безпеки, які можуть покращити «людський аспект» інформаційної безпеки. До речі, інвестування в рішення SIEM, які використовують методи машинного навчання, може допомогти розширити можливості робітників групи безпеки, поліпшуючи їх можливості реагування і виявлення, вдосконаливши співвідношення сигнал/шум і дозволивши аналітикам безпеки зосередитися на відповідних загрозах.

Однак важливо пам'ятати, що з розвитком технологій і збільшення кількості кіберзагроз дефіцит навичок інформаційної безпеки тільки зростає. Щоб зберегти переваги, «Аірконду» необхідно залучати, утримувати і навчати кібер фахівців із найрізноманітніших професій.

5. Наявність плану наступності CISO.

Для «Аірконд» немаловажним елементом у створенні успішної культури інформаційної безпеки є план наступності CISO.

Отже, було запропоновано основні напрямки вдосконалення стратегії інформаційної безпеки «Аірконд», яка, на жаль, реалізована лише частково, але запропоновані заходи дозволять підприємству вдосконалити її та підвищити рівень інформаційної безпеки.

3.2. Обґрунтування економічної ефективності запропонованих заходів та їх впливу на результати діяльності підприємства

У діяльності «Аірконд» великий сенс має аутсорсинг таких послуг, як ІТ так і інформаційної безпеки. Однак, хоча постачальник керованих послуг може вирішити проблеми з програмним забезпеченням та комп'ютером, інформаційна безпека для «Аірконд» також потребує особистого практичного ставлення. Незважаючи на те, що досліджуване підприємство може продовжувати передавати деякі сфери інформаційної безпеки на аутсорсинг, їй необхідно розробити внутрішню програму інформаційної безпеки для вирішення незначних проблем, перш ніж вони переростуть у пошкодження даних та інші серйозні інциденти. Основні кроки для цього ми запропонували вище, але реалізація запропонованих методів потребує, окрім питань організації, придбання відповідних ІТ-інструментів.

Програма кібер та інформаційної безпеки — це набір політик і процесів, а також методів для моніторингу та захисту даних компанії та мережевих активів хоча послуги захисту і моніторингу можуть надаватися постачальником послуг безпеки (MSSP) або досвідченим фахівцем. Однак сторонні підприємства, які надають ці послуги, несуть відповідальність за визначення процесів і політик своєї програми інформаційної безпеки для «Аірконд». Досліджуваному підприємству потрібна програма, яка буде захищати конфіденційність, доступність та цілісність даних компанії.

Для успішного використання сторонніх сервісів «Аірконд» необхідно знати, які саме об'єкти даних необхідно захистити. Багато компаній не знають, скільки даних вони збирають щодня, які типи даних доступні або де дані можуть зберігатися. Далі вам потрібно визначити, який тип безпеки вже існує і яку технологію безпеки використовує підприємство, скільки пристроїв підключено до мережі, включаючи ІоТ та персональні пристрої, і як вони захищені. Для «Аірконду» це може зводитися до того, щоб знати, які операційні системи

використовуються компанією та чи захищені вони. Більшість компаній вважають, що інформаційна безпека — це просто використання антивірусного програмного забезпечення на комп'ютерне обладнання і, можливо, корпоративні гаджети. Хоча це частина програми інформаційної безпеки, це тільки один крок у цьому процесі.

Цей процес може здатися складним для «Аірконду», який має обмежені фінанси, але з розширеним простіром загроз і зростаючою кількістю політик конфіденційності даних захист усіх активів є надзвичайно важливим. Найбільш організований спосіб розпочати створення програми інформаційної безпеки ділової інформації - це використовувати систему безпеки. Методи інформаційної безпеки складаються зі стандартів, керівних принципів, найкращих практик, які зібрані та організовані таким чином, що їх досить просто досягти, і є хорошим способом повідомити, що компанія намагається зробити в цьому напрямку.

Для створення успішної заходів кібербезпеки кожен співробітник «Аірконд» повинен знати про програму інформаційної безпеки. Також необхідно мати зворотній зв'язок з робітниками, щоб дотримуватися програми. Найпростіше це заявити в офіційній формі, наприклад:

1. Ціль.

Яка ціль програми кібербезпеки? Що таке цінні активи? Навіщо потрібні обмеження доступу до даних?

2. Політичні заяви.

Чи є у «Аірконд» політика щодо таких питань, як дистанційна робота чи безпека корпоративних пристроїв, зберігання даних компанії на пристроях зберігання даних, що не належать підприємству, та використання несанкціонованих інформаційних технологій?

3. Оцінки та моніторинг.

Хто і як відповідає за роботу з MSSP або іншими постачальниками безпеки щодо менеджменту, моніторингу даних, аудиту і звітності? Яку кількість цих робочих місць вам потрібно забезпечити?

4. Навчання безпеки.

Навчання з інформаційної безпеки є ключовою частиною будь-якої програми інформаційної безпеки, і чим більше «Аірконд» запровадить програм освіти, тим краще. Кожен, хто торкається корпоративних даних, повинен мати можливість розпізнавати фішингові листи та знати, коли інформувати про підозрілі ситуації.

«Аірконд» потребує ІТ-рішень для покращення стратегії інформаційної безпеки, оскільки їх наразі недостатньо (рис. 3.1).

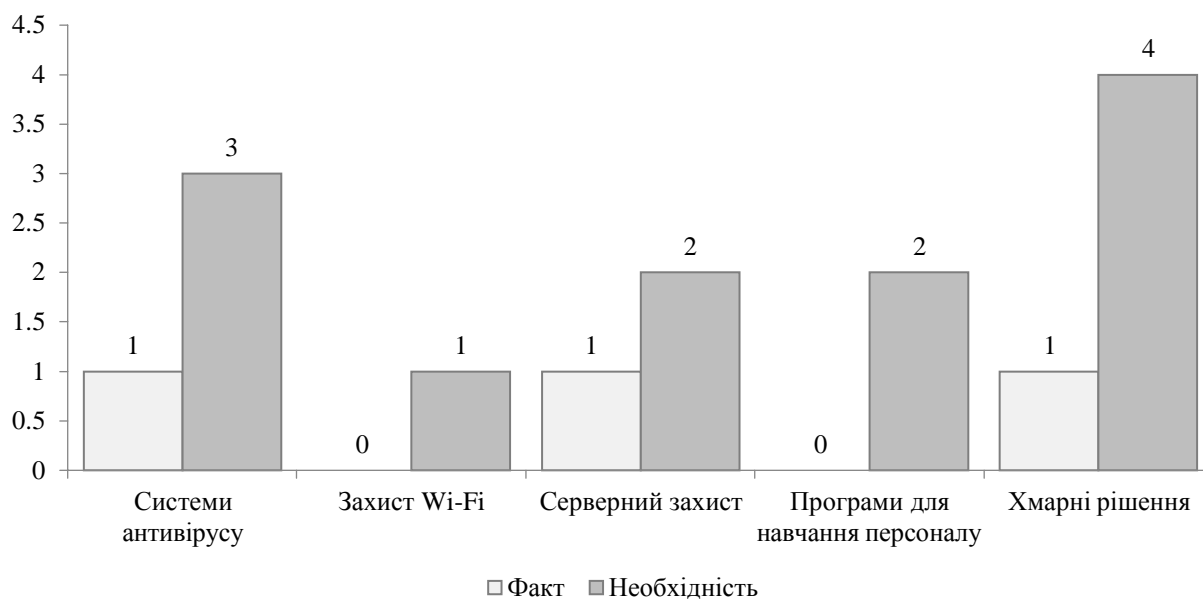

Рис. 3.1. Наявність і потреба в ІТ-рішеннях для підвищення ефективності інформаційної безпеки ТОВ «Аірконд»

Джерело: складено автором на основі даних бухгалтерської звітності «Аірконд».

Тому досліджуваному підприємству потрібне:

- розширення антивірусної системи;
- підвищення захисту Wi-Fi;
- підвищення безпеки корпоративного сервера;
- розробка та впровадження програм підготовки кадрів з кібербезпеки;
- збільшити використання технології хмарних обчислень.

Такий висновок робиться тому що у 2020 році через недостатню кількість потрібних ІТ-рішень компанія зазнала певних збитків через:

- 1) збитки, завдані хакерськими атаками через недотримання умов доставки продукції клієнтам;
- 2) тимчасова втрата зв'язку з постачальником продукції;
- 3) погіршення прямих відносин із замовниками з обслуговування обладнання;
- 4) погіршення іміджевого стану компанії по причині витоку персональних даних.

Ми вважаємо, що «Аірконд» має придбати ІТ-рішення для підвищення ефективності інформаційної безпеки. Хоча фінансові можливості компанії останнім часом погіршилися, слід зазначити, що не останню роль у цьому заперечливому процесі відіграють дії кібер-зловмисників, тому для підвищення ефективності бізнесу компанії необхідно використовувати наявні ресурси для посилення інформаційної безпеки (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Вартість закупівлі ІТ-рішень ТОВ «Аірконд»

Назва	Кількість	Вартість, тис. грн.	Загальна вартість, тис. грн.
Платний антивірус	2	56	112
Система захисту точки Wi-Fi	1	42	42
Системи захисту корпоративного обладнання	1	74	74
Програма для навчання управлінського персоналу інформаційній безпеці	1	25	25
Програма для навчання фахівців відділів компанії інформаційної безпеки	1	21	21
Технології хмарних обчислень	3	19	57
Разом, тис. грн.	9	237	331

Джерело: складено автором на основі даних бухгалтерської звітності ТОВ «Аірконд».

Таким чином, загальна вартість реалізації запропонованих заходів становить 331 тис. грн. Проте слід зазначити, що ці витрати допоможуть зменшити збитки компанії через збої в ІТ-обладнанні та вразливості в інформаційній безпеці.

Враховуючи, що кожен проект повинен мати відповідний ефект, треба порівняти очікуваний прибуток з витратами на реалізацію запропонованих заходів (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Оцінка ефективності заходів для удосконалення інформаційної безпеки

ТОВ «Аірконд»

Показники	2020	2021	Абсолютне відхилення	Темп приросту, %
Невиконання контрактів на поставку технічного обладнання через недостатній захист від шкідливих програм (вірусів), тис. грн.	420	140	-280	-66,667
Збитки від недостатнього захисту Wi-Fi, тис. грн	146	126	-20	-13,699
Злом корпоративного сервера, втрата зв'язку з постачальником продукції та невиконання контрактів на поставку технічного обладнання, тис. грн.	219	110	-109	-49,772
Неефективність дії персоналу та сплата штрафів (скарг), тис. грн	320	20	-300	-93,75
Недостатній рівень захисту хмарних засобів, втрата інформації, необхідної для укладання контрактів та втрата коштів через збільшення термінів доставки, тис. грн.	180	45	-135	-75
Платний корпоративний антивірус, од.	56	112	56	100
Система захисту точки Wi-Fi, од.	0	42	42	100,0
Корпоративна система захисту серверів, од	74	74	0	0
Навчальна програма з управління інформаційною безпекою, од	0	25	25	100,0
Програма підготовки фахівців компаній, підрозділів інформаційної безпеки	0	21	21	100,0
Технології хмарних обчислень, од.	19	57	38	200
Загальні збитки, тис. грн	1285	441	-844	-65,681
Витрати на застосування ІТ-систем, тис. грн	149	331	182	122,148
Економічний ефект, тис. грн.	662			

Джерело: складено автором на основі даних бухгалтерської звітності ТОВ «Аірконд».

Отже, результатом удосконалення інформаційної безпеки досліджуваного підприємства буде:

- зниження вартості невиконання контрактів на постачання обладнання через недостатній захист від шкідливих програм (вірусів) на 280 тис. грн.;
- зниження збитків від недостатнього захисту точки Wi-Fi на 20 тис. грн.;
- зниження збитків зв'язку з постачальником та невиконання контрактів на поставку обладнання на 190 тис. грн.;
- зниження штрафів (скарг) на 300 тис. грн.;
- зниження збитків інформації, необхідної для укладання контрактів, та втрати коштів через збільшення термінів поставки на 135 тис. грн.

Таким чином, загальний ефект від підвищення інформаційної безпеки «Аірконд» складе 662 тис. грн., що являється підтвердженням ефективності запропонованих заходів.

Прогнозні показники діяльності на підприємстві ТОВ «Аірконд» формуються шляхом статистичного аналізу обсягів виробництва та збуту товарів контрагентам, зростання ринку в цілому, проектів експансії, а також обсягу залишків. Всі системи планування використання капіталу перебувають у взаємозв'язку і реалізуються у певній послідовності.

Для виявлення факторів для підвищення чистого доходу від реалізації готової продукції (товарів, робіт, послуг) використовуємо заходи аналітичного вирівнювання. Мета аналітичного вирівнювання дозволяє визначити тенденцію та кількісно її оцінити. Прогнозування чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) ТОВ «Аірконд» здійснюється за допомогою даних таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Вирівнювання фактичної виручки по прямій

Роки	Рівні ряду, од	t	Yt	Yt по прямій
2016	4075269	-1	-4075269	4078934,5
2017	3877633	0	0	3870302,0
2018	3658004	1	3658004	3661669,5
разом	11610906	0	-417265	11610906,0

Джерело: складено автором на основі даних бухгалтерської звітності ТОВ «Аірконд».

Таким чином, відповідно до прогнозних розрахунків дохід (виручка) від реалізованої продукції на протязі наступних років буде поступово зменшуватися.

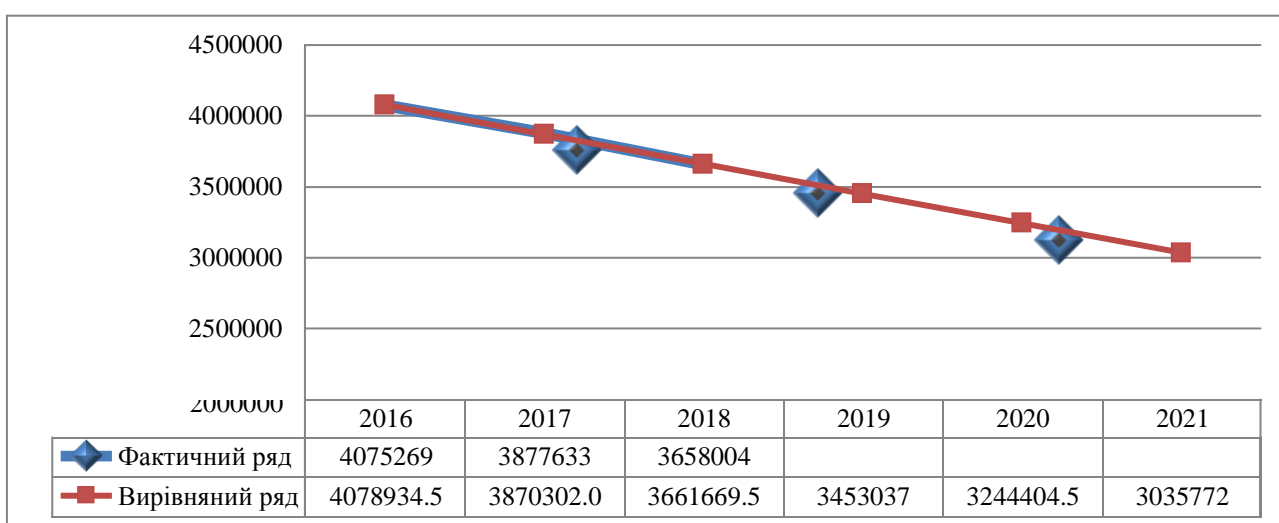

Рис. 3.2. Прогноз виручки від реалізації продукції ТОВ «Аірконд» на 2016-2021 роки

Джерело: складено автором на основі даних бухгалтерської звітності ТОВ «Аірконд».

Аналогічно спрогнозуємо собівартість продукції ТОВ «Аірконд» (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Вирівнювання фактичної собівартості по прямій

Роки	Рівні ряду, од	t	Yt	Yt по прямій
2016	2501809	-1	-2501809	2510362,3
2017	2402775	0	0	2385668,3
2018	2252421	1	2252421	2260974,3
Разом	7157005	0	-249388	7157005,0

Джерело: складено автором на основі даних бухгалтерської звітності ТОВ «Аірконд».

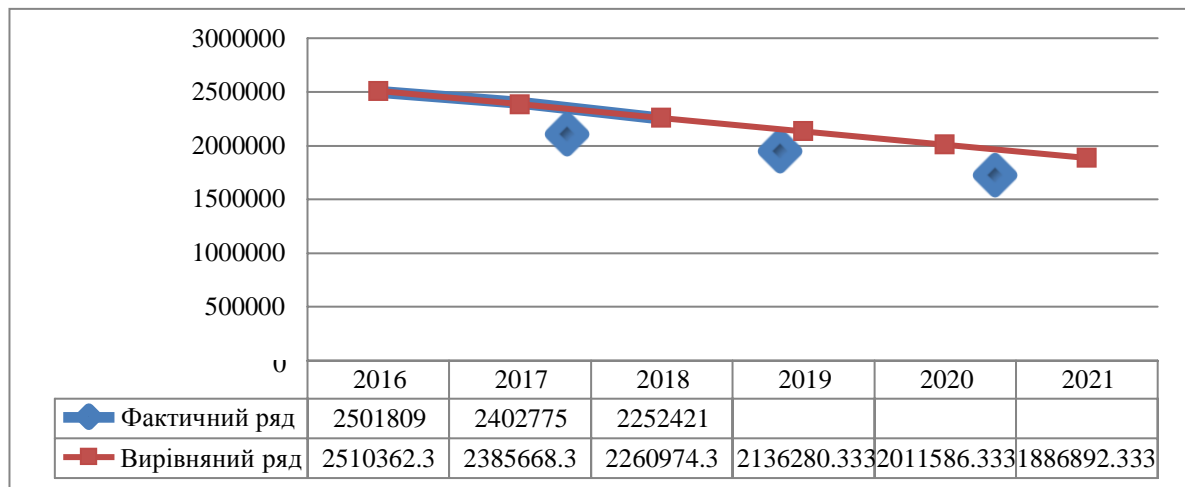

Рис. 3.3. Прогноз собівартості продукції ТОВ «Аірконд» на 2016-2021 роки
Джерело: складено автором на основі даних бухгалтерської звітності ТОВ «Аірконд».

Таким чином, відповідно до прогнозних розрахунків собівартість на протязі наступних років буде поступово зменшуватися.

Спрогнозуємо ціну на кондиціонери Daikin (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Вирівнювання фактичної собівартості по прямій

Роки	Рівні ряду, од	t	Yt	Yt по прямій
2016	12100	-1	-12100	12133,3
2017	13500	0	0	13433,3
2018	14700	1	14700	14733,3
Разом	40300	0	2600	40300,0

Джерело: складено автором на основі даних бухгалтерської звітності ТОВ «Аірконд».

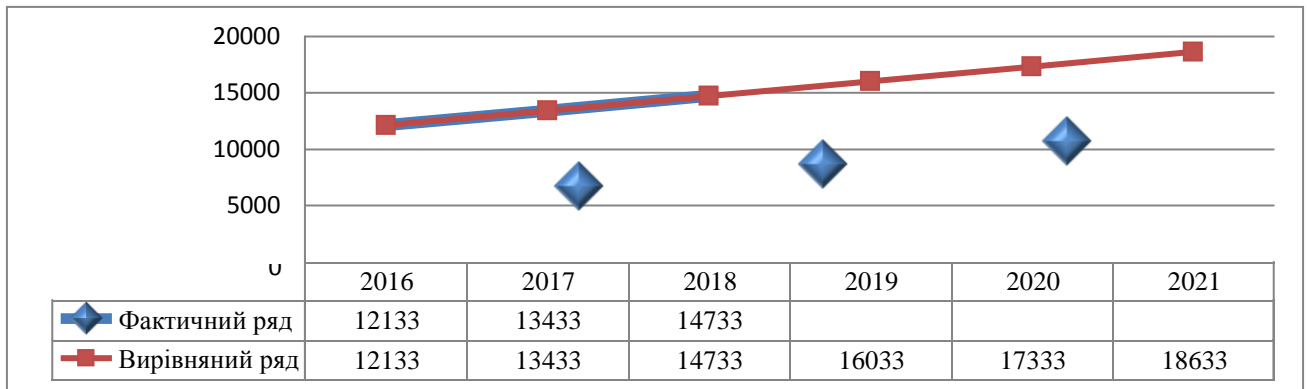

Рис. 3.4. Прогноз ціни на кондиціонери на підприємстві ТОВ «Аірконд» на 2016-2021 роки

Джерело: складено автором на основі даних бухгалтерської звітності ТОВ «Аірконд».

Як бачимо з представлених розрахунків та графіків ціна на кондиціонери будуть зростати.

ВИСНОВКИ

Отже, управлінська діяльність є одним із найважливіших чинників функціонування та розвитку підприємства, а вдало налагоджена робота всієї системи управління позитивно відображається на підвищенні ефективності підприємницької діяльності.

Система управління ефективністю повинна бути органічно інтегрована в загальну систему управління підприємством, оскільки управлінські рішення в будь-якій сфері діяльності підприємства прямо чи опосередковано впливають на рівень прибутку, який, у свою чергу, є основним джерелом фінансування розвитку підприємства та зростання доходів власників та співробітників.

В роботі було розкрито значення та сутність управління ефективністю у підприємстві, вивчені методичні підходи до визначення ефективності підприємницької діяльності. Так, було встановлено що при оцінюванні результатів діяльності розрізняють організаційну, економічну та соціальну ефективність. Отже, відповідні типи ефективності виділяються переважно різноманітністю результатів (ефектів) економічного аспекту підприємницької діяльності. Вони мають особливість, що не всі з них можна визначити кількісно.

Слід зазначити, що на сьогоднішній день вченими не визначено єдиного загальновизнаного показника для визначення економічної ефективності підприємств. Питання визначення універсального показника для визначення економічної ефективності є актуальним і потребує подальшого дослідження. Але слід зазначити, що вчені запропонували різні підходи, які мають ряд переваг і недоліків.

Були дослідженні фактори підвищення ефективності підприємницької діяльності, зокрема це підвищення його технічного рівня, покращення менеджменту, організації праці та процесів виробництва, підвищення обсягів і структури виробництва, збереження природних ресурсів тощо.

Характеризуючи фактори, що впливають на ефективність підприємницької діяльності, доцільно розрізняти зовнішні і внутрішні. Внутрішні залежать від

ефективності роботи персоналу підприємства та управлінського апарату, виражають результати фінансово-господарської діяльності, а зовнішні характеризують рівень використання фінансових та виробничих ресурсів.

Слід зазначити, що від організаційно-правової форми власності залежить інвестиційна привабливість підприємства, рівень та обсяги виробництва, а також ефективність контролю якості управлінських рішень. Від трудових ресурсів та кваліфікації управлінського апарату залежать рівень ефективності праці, рівень та якість організації виробничо-господарських процесів на підприємстві, здатність до розширення виробництва та отримання додаткового прибутку.

Було встановлено, що на рівень ефективності діяльності ТОВ «Аірконд» впливають результати його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності, передовсім на ефективності підприємства позитивно позначаються безперебійний випуск і реалізація високоякісної продукції.

Важливим показником ефективності є ліквідність підприємства. Коефіцієнти ліквідності дають уявлення про кількісне співвідношення різних груп активів і поточних зобов'язань. Кількісну оцінку ліквідності підприємства дає коефіцієнтний аналіз ліквідності. Значення коефіцієнта в 2021 р. 1,034 означає, що на 1 гривню поточних зобов'язань підприємства доводиться 1,034 грн. оборотних активів; підприємство може при необхідності розрахуватися по усіх своїх зобов'язаннях і у нього залишається засоби для продовження своєї основної діяльності. Отриманий коефіцієнт вище нижньої межі, рівної 1, це говорить про те, що оборотного капіталу вистачає для погашення поточних зобов'язань, і підприємство є платоспроможним.

Під час дослідження проаналізовані системи показників ефективності діяльності ТОВ «Аірконд» та в результаті відповідного аналізу було визначено, що підприємство було прибутковим протягом досліджуваного періоду. Фінансовий результат до оподаткування в 2021 році склав 328513 тис. грн., що 31824 тис. грн. менше ніж в 2019 році. Позитивною динамікою є збільшення чистого фінансового результату з 223878 тис. грн. в 2019 році до 279627 тис. грн. в 2021 році. Основний вплив на дану динаміку мало збільшення суми прибутку

від операційної діяльності.

Проаналізувавши фінансову стійкість та ефективність ТОВ «Аірконд» маємо наступні висновки: підприємство має нестабільний фінансовий стан, про що свідчать коефіцієнти фінансової стійкості, фінансової автономії, коефіцієнти фінансової стійкості, коефіцієнти маневреності. Значення показників коливаються, але більшість з них знаходиться за межах норми. На підприємстві протягом 2019-2020 роках був відсутній робочий капітал. Наявність у підприємства оборотних коштів (робочого капіталу) означає не тільки його здатність сплачувати поточні борги, а й наявність можливостей для розширення та інвестування.

Для підвищення ефективності діяльності підприємства, на нашу думку, варто запровадити ІТ-рішення для підвищення ефективності інформаційної безпеки. Хоча фінансові можливості компанії останнім часом погіршилися, слід зазначити, що не останню роль у цьому заперечливому процесі відіграють дії кібер-зловмисників, тому для підвищення ефективності бізнесу компанії необхідно використовувати наявні ресурси для посилення інформаційної безпеки з метою зменшення витрат ТОВ «Аірконд».

Таким чином, загальний ефект від підвищення інформаційної безпеки «Аірконд» складе 662 тис. грн., що являється підтвердженням ефективності запропонованих заходів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аірконд. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.aircond.ua>.
2. Методи і моделі оцінювання розвитку малого бізнесу: мезо- та макро-рівень: монографія / Ю.О. Ольвінська, Т.В. Уманець, О.В. Лукачова; за ред. Т.В. Уманець. – Донецьк: «ВІК», 2010. – 280 с.
3. Проблеми державного регулювання діяльності малих підприємств: Наук.-метод. посіб. / О.В. Ваганова, Т.В. Березянко, Р.В. Руднік / За ред. Березянко Т.В. – К.: ІПДО НУХТ, 2012. – 120 с.
4. Проскура К.П. Аналіз розвитку та ефективності застосування в Україні системи електронної податкової звітності/ К. П. Проскура // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва. - 2014. - № 1.
5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua).
6. Пилипенко С.М. Теоретичні засади оцінки ефективності діяльності підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/10-2016/94.pdf>
7. Кудрицька Ж.В. Проблеми ефективності реалізації електронного документообігу / Ж. В. Кудрицька. // Державне управління: удосконалення та розвиток. - 2011. - № 5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>
8. Зеркалов Д. В., Арламов О. Ю. Соціальні проблеми сталого розвитку Електронний ресурс : Монографія. К.: Основа, 2013. 562 с.
9. Ізмайлова, К. Обґрунтування економічних рішень щодо підвищення ефективності проектів на передінвестиційній стадії / К. Ізмайлова // Економіка України. – 2011. – № 10. – С. 79–87.

10. Керанчук, Т. Л. Концепція вартісно-орієнтованого управління підприємством та можливості її адаптації в Україні / Т. Л. Керанчук // Фінанси України. – 2011. – № 7. – С. 104–114.

11. Олексюк, О. І. Економіка результативності діяльності підприємства: монографія / О. І. Олексюк. – К.: КНЕУ, 2008. – 362 с.

12. Петровці, М. М. Ефективність діяльності підприємств-природокористувачів (за матеріалами підприємств Закарпатської області): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / М. М. Петровці. – Ужгород, 2004. – 20 с.

13. Планування діяльності підприємства: навч. -метод. посібник для самост. вивч. дисц. / Белов М. А., Євдокимова Н. М., Москалюк В. Є. [та ін.]; За заг. ред. Москалика В. Є. – К.: КНЕУ, 2002. – 252 с.

14. Рац, О. М. Визначення сутності поняття «ефективність функціонування підприємства» / О. М. Рац // Економічний простір: зб. наук. праць. – 2008. – № 15. – С. 275–285.

15. Савицька, Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посібник / Г. В. Савицька. – К.: ЦУЛ, 2004. – 346 с.

16. Світлична, Я. В. Оцінка та забезпечення економічної результативності функціонування дорожньобудівельних підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступня канд. екон. наук: спец. 08.07.03 «Економіка будівництва» / Я. В. Світлична. – Харків, 2002. – 19 с.

17. Сурмин, Ю. П. Теорія систем и системний аналіз: уч. посібник / Ю. П. Сурмин. – К.: МАУП, 2010. – 172 с.

18. Тарасюк, Г. М. Планування діяльності підприємства: навч. посібник / Г. М. Тарасюк, Л. І. Шваб. – Житомир: ЖДТУ, 2003. – 580 с.

19. Хачатуров, Т. С. Ефективність капітальних вкладень. / Т. С. Хачатуров. – М.: Економіка, 1979. – С. 22.
20. Податковий кодекс України №2755-VI від 02.12.2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
21. Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» № 1775- III від 01.06.2000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1775-14>
22. Закон України “Про державну підтримку малого підприємництва” від 19.10.2000 № 2063-III // Офіційний вісник України. – 2000 (01 груд.) – № 46. –Ст. 1977.
23. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого та середнього підприємництва в Україні» №4618-VI від 22.03.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>
24. Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>.
25. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.civilniy.org.ua/>
26. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 07.03.2018р. No 2210-III. Відомості Верховної Ради України, 2001, No 12, ст.64.
27. Про інформацію: Закон України від 01.01.2017 р. No 2657-XII. Відомості Верховної Ради України, 1992, N 48, ст.650.
28. Про охорону праці від 14.10.1992 No 2694-XII // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>
29. Internal Market, Industry, Entrepreneurship and SMEs // European Commission of Enterprise and Industry [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/growth/index_en.htm

30. The World Bank. Data catalog // The World Bank [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://data.worldbank.org>

31. Leibenstein H. Allocative Efficiency and X-Efficiency / Leibenstein H. // The American Economic Review. – 1966. – 56. – P. 392–415.

32. Becker B. E. HR as a source of shareholder value: research and recommendations / B. E. Becker, M. A. Huselid, P. S. Pickus, M. F. Spratt // Human Resource Management. — 1997. — № 2147. — P. 36—47.

33. Corbett Charles J. Does ISO 9000 certification pay? / Charles J. Corbett, Магна J. Montes, David A. Kirsch, Maria Jose Alvarez-Gil // ISO Managements System. — 2002. — Juli — August. — P. 31—40.

34. Saunders J. The congruence of successful international competitors: A study of the marketing strategies and organizations of Japanese and US competitors in the UK. / J. Saunders, V. Wong, P. Doyle // J. Glob. Market. — 1994. — №3. — P. 41—59.

35. McConnell K.R. Economics: Principles, Problems, Politics / KP McConnell, SL Bru per. from english Izd. 13. M.: INFRA-M, 1999. 974 s

36. Data security guide: Everything you need to know. URL: <https://www.techtarget.com/searchsecurity/Data-security-guide-Everything-you-need-to-know>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Баланс (Звіт про фінансовий стан) ТОВ «Аірконд»

Показник	Код ряд ка	2019	2020	2021
1	2	3	4	5
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	100 0	10700	15858	24720
первісна вартість	100 1	10 632,0	15 783,0	24 638,0
накопичена амортизація	100 2	68	75	82
Незавершені капітальні інвестиції	100 5	113772	142490	39887
Основні засоби	101 0	189729 7	190645 9	202229 3
первісна вартість	101 1	2 798 488	2 862 562	3 088 002
знос	101 2	901191	956103	106570 9
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	103 0			
інші фінансові інвестиції	103 5	64298	66742	75364
Інші необоротні активи	109 0			
Усього за розділом I	109 5	3646	4858	5211
II. Оборотні активи		208971 3	213640 7	216747 5
Запаси, всього:	110 0			
Виробничі запаси	110 1	693206	762532	739892
Незавершене виробництво	110 2	312584	213600	312252
Готова продукція	110 3	83685	61263	63087
Товари	110 4	295342	487517	364446
Векселі одержані	112 0	1595	152	107
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	112 5	16424	23297	10413
1	2	6	7	8
Гроші та їх еквіваленти	116 5	75453	137599	224970
Витрати майбутніх періодів	117 0	2217	2181	5492
Інші оборотні активи	119 0	25134	25689	16321
Усього за розділом II	119 5	131035 3	145932 5	149427 4
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	120 0			

Баланс	130 0	340006 6	359573 2	366174 9
I. Власний капітал				
Зареєстрований капітал	140 0	32513	32513	32513
Додатковий капітал	141 0	33123	33657	33255
Резервний капітал	141 5	8133	8133	8133
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	142 0	844778	102915 7	124926 4
Усього за розділом I	149 5	918547	110346 0	132316 5
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення				
Довгострокові кредити банків	151 0	718800	951411	893774
Інші довгострокові зобов'язання	151 5	0	0	0
Довгострокові забезпечення		0	12027	0
Усього за розділом II	159 5	718800	963438	893774
III. Поточні зобов'язання і забезпечення				
Короткострокові кредити банків	160 0	250417	211370	380315
Поточна кредиторська заборгованість за:				
довгостроковими зобов'язаннями	161 0	694329	333956	296075
1	2	6	7	8
товари, роботи, послуги	161 5	491862	600304	463764
розрахунками з бюджетом	162 0	170694	178816	137804
у тому числі з податку на прибуток	162 1			
розрахунками зі страхування	162 5			
розрахунками з оплати праці	163 0			
за розрахунками з учасниками	164 0			
Поточні забезпечення	166 0			
Доходи майбутніх періодів	166 5	0	0	0
Інші поточні зобов'язання	169 0	155417	204388	166852
Усього за розділом III	169 5	176271 9	152883 4	144481 0
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	170 0			
Баланс	190 0	340006 6	359573 2	366174 9

Додаток Б

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) ТОВ «Аірконд»

Стаття	Код рядка	2019	2020	2021
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	4075269	3877633	3658004
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	2501809	2402775	2252421
Валовий:				
прибуток	2090	1 573 460,0	1 474 858,0	1 405 583,0
збиток	2095			
Інші операційні доходи	2120	1883254	2001257	1460615
Адміністративні витрати	2130	188673	260958	305566
Витрати на збут	2150	416771	624853	798839
Інші операційні витрати	2180	2420684	2219318	1242693
Фінансовий результат від операційної діяльності:				
прибуток	2190	430 586,0	370 986,0	519 100,0
збиток	2195			
Дохід від участі в капіталі	2200	16500	15214	0
Інші фінансові доходи	2220	3767	23065	21845
Інші доходи	2240	69027	65061	3356
Фінансові витрати	2250	177732	194981	215003
Втрати від участі в капіталі	2255	14986	6715	785
Інші витрати	2270	30473	20188	0
Фінансовий результат до оподаткування:				
прибуток	2290	296 689,0	252 442,0	328 513,0
збиток	2295			
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	72811	57133	48886
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305			
Чистий фінансовий результат:				
прибуток	2350	223 878,0	195 309,0	279 627,0
збиток	2355			0,0
Стаття	Код рядка	2016	2017	2018
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	-61	-276	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-678	-126	0
Інший сукупний дохід	2445	344	24798	1219
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-395	24396	1219
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-395	24396	-15035
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	223 483,0	219 705,0	53947,00
Стаття	Код рядка	2016	2017	2018
Матеріальні затрати	2500	179239	241 405,0	224 433,0
Витрати на оплату праці	2505	9666	8 032,0	8 302,0
Відрахування на соціальні заходи	2510	7218	9 085,0	9 757,0
Амортизація	2515	154 753,0	272 019,0	154 393,0
Інші операційні витрати	2520	84965	105768	78453
Разом	2550	435 841,0	636 309,0	475 338,0
Стаття	Код рядка	2012	2013	2014
Середньорічна кількість простих акцій	2600			
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605			
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610			
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615			
Дивіденди на одну просту акцію	2650			